

VEREENIGING
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1874—1875.

Verslag der bijeenkomst van den 30sten April 1875.

De VOORZITTER opent de vergadering, en deelt mede, dat bij het Bestuur der Vereeniging een brief van den volgenden inhoud van den generaal-majoor Pel is ingekomen:

Kolla Radja, den 22 Maart 1875.

*Aan de Vereeniging tot beoefening van de
Krijgswetenschap te 's Gravenhage.*

Mijne Heeren!

Ik heb de eer gehad te mogen ontvangen Uw mij hoogst aangenaam schrijven van den 1 Februarij a. c., en betuig U mijn oprechten dank voor Uwe belangstelling in de door Zijne Majesteit onzen geëerbiedigden Koning aan mij verleende schitterende onderscheiding van het Kommandeurskruis der Militaire Willemsorde.

Ik heb het mij tot een waar genoeg gerekend en de vervulling eener vercerende taak beschouwd, Uwe zoo hooggeschatte letteren aan de onder mijne bevelen dienende wapenbroeders te mogen mededeelen, en zeggen wij U dan ook dank voor de bewoordingen, waarin dat openlijk blijk van hulde is vervat.

1874/75.

Ik verzoek U, Mijne Heeren! de betuiging mijner gevoelens van bijzondere hoogachting te willen aannemen.

*De Generaal-Majoor, Militaire en Civiele
Bevelhebber te Aljeh,*

PEL.

De VOORZITTER deelt verder mede, dat bij het Bestuur nog zijn ingekomen (en dus te laat) twee brieven aangaande de onderwerpen die op de laatste vergadering behandeld zijn: de toelage aan *Pro Patria* en de Reglementsherziening. De eene is uit Delft, onderteeekend door 26 leden aldaar, die verklaren zich te vereenigen met de bezwaren door de Bossche leden tegen het voorstel van het Bestuur ingebracht; de andere, door zes leden uit Grave onderteeekend, is van gelijken inhoud.

Eindelijk bericht de VOORZITTER, dat, gelet op het aantal van hen, die reeds hun wensch hebben te kennen gegeven om lid der Vereeniging te worden, denkelijk in den loop van dit jaar eene buitengewone ballotage van leden zal plaats hebben. Daartoe zal alsdan eene bus worden geplaatst bij de boekhandelaren van Doorn en Zoon, bij welke ieder lid zijn stembiljet zal kunnen bezorgen.

De discussie wordt thans geopend over het verhandelde in de vergaderingen van 23 October 1874 en 12 Maart 1875.

De heer HOOGENBOOM. Hoewel de tijd, beschikbaar voor de behandeling van punt 1, in de eerste plaats aan de HH. der marine dient afgestaan te worden, zoo vraag ik toch reeds nu het woord, omdat ik, naar aanleiding van het gesprokene door den heer Marinkelle, eenige vragen wensch te doen, die door hem of een der andere marine-officieren, waarvan, zoo ik hoop, velen aan het debat zullen deelnemen, wel zullen kunnen beantwoord worden.

Op bladz. 251 van het verslag (12 Maart) lees ik: „Als ten minste deze plaats” (Delft) „nog niet reeds lang plat zal zijn geschoten door eene vijandelijke vloot (afstand van het strand $\pm$ 10 000 M.).”

Naar aanleiding daarvan wenschte ik te vragen of de HH. van

de marine werkelijk van oordeel zijn dat eene vloot, die toch nog 1000 à 1500 M. uit den wal moet blijven, op den afstand van 11 à 12 000 M. — twee uren gaans — eene stad zou kunnen plat schieten, of, wat meer zegt, die uiteenliggende werkplaatsen zou kunnen vernielen, waarvan zij hoegenaamd niets ziet — alleen de twee kerktorens uitgezonderd — zoodat geen enkel schot kan geobserveerd worden. Niet alleen dat ik weinig verwacht van het vuur op een klein doel — of de stad hier of daar al brandt, geeft den vijand niet veel; de *werkplaatsen* moeten vernield worden — dat men niet kan zien op eenen afstand van 12 000 M., maar ik betwijfel ook of men het scheepsgeschut der gepantserde bodems wel genoeg elevatie kan geven om dien afstand te bereiken.

Ik doe die vraag echter niet uitsluitend voor Delft, maar veel meer met het oog op den Haag. Ik geloof toch, dat, zoo zulk bombardeeren mogelijk was en daardoor in zwang kwam, het dan gevaarlijk zou zijn de verschillende Departementen van algemeen bestuur in den Haag te laten, daar het den gang der zaken in de dan met werk overladen bureaux niet zou bevorderen, zoo er van tijd tot tijd eenige granaten daarin of in de nabijheid daarvan ontploften.

Op bladz. 254 en 255 wordt melding gemaakt van het wegnemen der zeetonnen, een maatregel die onverwijd moet genomen worden. Ik wensch echter te vragen of het niet mogelijk is de zeegaten te verkennen en in te loopen alleen op de vaste landmerken, indien de vijand namelijk daartoe loodsen neemt, te trekken uit het personeel zijner koopvaardijvloot en pakketvaart, menschen, die bijna dagelijks die zeegaten in- of uitloopen met de talrijke stoombooten, die op onze groote handelsteden varen? Onder de vaste merken, die ik hier bedoel, behooren de kerktorens, vuurtorens, bijzondere duintoppen, boomgroepen, soms alleenstaande huizen, molens, enz. waarop, zoo men de zeekaarten beziet, dikwijls de peiling wordt genomen.

Zoo men van oordeel is dat dit niet geheel onmogelijk is, dan wenschte ik te vragen of het niet raadzaam zou zijn, dan voortaan op de zeekaarten *niet meer* de peilingen op die voorwerpen aan te geven, maar in plaats daarvan peilingen te nemen op op te richten schermen of andere voorwerpen, die in weinig tijds kunnen

verplaatst worden, zoodat men, van uit zee komende, uiterlijk hetzelfde voorwerp ziet, maar, daar dit is verplaatst, op eene bank loopt als men meent midden voor het zeegat te zijn. De oude kaarten blijven dan wel bestaan, maar als men die kenteekenen niet meer bijhoudt en de vaarwaters verlooopen, dan verliezen zij spoedig hare waarde.

Voorts lees ik op diezelfde bladz.: „Verder stel ik voor, dat in zulke tijden langs de spoor alle particuliere verkeer gestremd zal zijn.” Ik veroorloof mij de vraag of dat wel noodig, ja zelfs of het wel gewenscht is? Ik geloof dat het niet noodig en nog véél minder gewenscht is, het gewone verkeer *geheel en al* te stremmen. Zoolang mogelijk moet alles zijn gang gaan, maar ik acht het *wel* noodig, dat worde gezorgd dat de weg *ten allen tijde*, dag en nacht, *doorlopend* veilig zij, en dus o. a. alle bruggen steeds gesloten zijn en, zoo zij om dringende redenen even geopend moeten worden, dat zulks niet geschiedt *vóór dat men langs telegrafischen weg zich overtuigd heeft, dat tot op zekeren afstand geen trein in aantocht is*. Dit alles moet natuurlijk ook het geval zijn bij *alle* overwegen, dag en nacht. Men moet op elk gewild oogenblik een trein, soms eene enkele locomotief, kunnen afzenden, die, zonder gevaar, moet kunnen doorloopen tot hare bestemming. Het particuliere verkeer kan hiertegen geen bezwaar opleveren, daar elke trein steeds *hetzelfde spoor in dezelfde richting* bezigt, zoodat de treinen elkander *volgen*.

De heer JEEKEL. Mijn geachte vriend, de heer Marinkelle, heeft in de buitengewone bijeenkomst van 12 Maart jl. zijne denkbeelden ontwikkeld over het verijdelen van landingen op de Hollandsche kust. In den aanvang zijner belangrijke rede heeft hij — Mijnheer de Voorzitter — mij de eer aangedaan zijn leedwezen te betuigen omtrent mijne afwezigheid, omdat hij het een en ander te zeggen had naar aanleiding van mijne woorden, gebezigd in de vergadering van 29 Januari. Mijn geachte vriend had dit leedwezen niet behoeven te ondervinden. Slechts een enkel woord dat er eene philippica tegen mij zoude gehouden worden, had mij, hoe ik ook in de laatste weken met bezigheden overladen ben, naar uwe bijeenkomst gevoerd, of had ons mogelijk zelfs niet eens kennis doen maken

met de rijke ervaring van dien verdienstelijken zeeofficier, omdat ik hem eenvoudig had moeten antwoorden dat de denkbeelden, die hij mij toeschrijft, slechts in zijn eigen brein bestaan. Betreuren mogen wij het dus niet, dat de heer M. mij niet begrepen heeft, en onder het aanbieden mijner verontschuldiging, dat ik hem *leed* had veroorzaakt, hoop ik dat de nadere uiteenzetting mijner vroeger gebezigde woorden hem heden avond *genoegen* zullen doen.

Eerst echter, Mijnheer de Voorzitter, een woord ter verontschuldiging. Een eenvoudig industrieel moet heden avond de defensie zaak verdedigen tegenover den zeeofficier van veel practische ervaring. Tegenover de grondige theoretische kennis van mijn geachten vriend, die, volgens een couranten-verslag, uit zijne beschouwingen bleek, kan ik slechts stellen een weinig liefhebberij-studie. De partijen staan dus dezen avond vrij ongelijk, en ik zou mij voorzeker niet in het debat willen mengen, ware het niet dat het hoofddenkbeeld van mijn geachten vriend met het mijne overeenkwam. Ik voeg er echter dadelijk bij, dat ik langs andere wegen tot dat hoofddenkbeeld ben gekomen, en dat ik daarom mij verplicht acht, de denkbeelden van den heer Marinkelle te toetsen aan de hedendaagsche weermiddelen en daarom de taak van criticus op mij heb te nemen.

Ook nog Mijnheer de Voorzitter, een enkel woord over mijzelven. 't Toont mogelijk weinig tact eerst met zich zelf te beginnen, doch ik moet eene zelfverdediging houden. De heer Marinkelle beweert dat ik gezegd heb in algemeene bewoordingen: „de vloot moet landingen beletten.”

't Zijn slechts enkele woorden uit hun verband gerukt, die mijn geachte vriend heeft genomen uit een mijner betoogen. In gewone gevallen zou het verwaand zijn, om van een spreker, die mij in het debat trekt, te vergen, om hetgeen ik over het punt in quaestie gesproken en geschreven heb te raadplegen: evenwel kan men zulks echter verlangen van dengenen, die aanvalt. Hij noodzaakt mij daardoor U te vervelen met aanhalingen uit mijne vroegere betoogen.

Op den 30 Dec. A. P. sprak ik: „maar aangezien onze geschiedenis ook leert, dat men niet landt onder het vuur der batterijen maar op een geschikt punt daarvan verwijderd, moeten wij voor onze verdediging ook *eenige* schepen hebben om die landing

zooveel mogelijk te kunnen tegenhouden, en zulk een *actieve kracht* — ik verzoek der vergadering wel op dat woord *actieve kracht* te letten, actieve kracht en niet *actieve marine*, ofschoon ik niet bevreesd ben ook dat woord voor mijne rekening te nemen, — missen wij in de samenstelling onzer oorlogsvloot."

Eenige schepen, dus niet eene zeer sterke marine, die elke vijandelijke vloot het hoofd zou kunnen bieden.

Ik kom nu tot de vergadering van den 20 Januari jl. Ik gebruikte dien avond de volgende woorden: „De spreker van 23 October heeft de weermiddelen van Nederland opgenoemd, maar de marine daarbij vergeten. Hij heeft wel gesproken van een enkel snelvarend stoomscheepje, maar dat is alles wat hij van de maritieme weermiddelen van Nederland zegt, en echter meen ik, dat een groot gedeelte van de grensverdediging aan de marine zal worden overgelaten.

Ik zal er nog bijvoegen — en zal daar, als punt B aan de orde is, op terugkomen — dat de spreker van 23 October in dwaling verkeert, als hij meent dat landingen met legers moeten afgeslagen worden. Dat is de taak der marine. De inrichting onzer marine, die op zuiver defensieven werkkring gebaseerd is, deugt niet. Een stelsel, dat geen actieve kracht bezit, is geen verdediging."

Ik beloofde dus, Mijnheer de Voorzitter, op dat punt terug te komen. De heer Marinkelle heeft die nadere explicatie niet afgewacht, neen, eene buitengewone vergadering werd belegd om hem zijne denkbeelden te doen verkondigen. Is het voor hem eene eer, dat hij bij den lauwerkrans, die reeds zijn hoofd omgaf als practisch zeeofficier op het oorlogsveld, hij dien avond zich als man van diepe studie deed kennen, hij had echter niet zoo onverdiend de Lynchwet op mij toe moeten passen, en althans mijn nader beoog afgewacht, of minstens naderen uitleg gevraagd hebben. Dit brengt mij, Mijnheer de Voorzitter, onwillekeurig het volgende voorval in Noord-Amerika in de gedachte.

Er was een moord gepleegd en de publieke opinie had spoedig den gewaanden moordenaar opgespoord. De man werd door de onstuimige menigte aangegrepen en gevraagd, of hij den moord had gepleegd. „Ik ben de moordenaar . . . niet!" wilde hij zeggen;

maar de schreeuwende menigte liet hem dat „niet” niet uitspreken en knoopte hem aan den hoogsten boom op. De heer Marin-kelle deed evenzoo met mijne woorden. Gelukkig echter dat ik er beter afgekomen ben dan mijn Amerikaansche Collega, want die was opgeknoopt; ik nog niet, niet alleen, maar ik vlei mij zelfs dat de jury nog heden avond, het woord: *onschuldig* over mij zal uitspreken.

In de bijeenkomsten van 26 Maart 1870 en 30 Maart 1871 heb ik eenige beschouwingen gegeven over den vroegeren en hedendaagschen zeeoorlog. Ook daaruit moet ik een klein uittreksel geven, om U te toonen, dat ik nog altijd hetzelfde denk, wat ik jaren lang reeds heb betoogd.

„Ook wij, Mijne Heeren,” zoo sprak ik, „gelooven niet, dat de geheele kust met fort en versterkingen bezaaid moet worden, zooals wij reeds opgemerkt hebben, en men met troepen veel kan doen; maar wil men met kans van slagen eene landing afweeren, dan moet men *schepen* hebben. Die schepen moeten, kunnen zij den vijand al niet verslaan, hem toch terughouden, en daardoor de landing vertragen; eerst dan wordt het mogelijk de troepen te verzamelen en gunstige stellingen in te nemen. Bij eene landing, waar zelfs de minste daling van den barometer al met schrik door den vijand zal gadeslagen worden, is tijd gewonnen veel gewonnen.

.
En hoe gering dat aantal schepen door mij gesteld wordt, blijkt uit het verdere dat ik toen aanhaalde: „Op de ingediende begroo-ting van marine voor dit dienstjaar komt een ramtorenschip voor den Indischen dienst voor, dat inderdaad, als ons materieel voor de plantselijke kustverdediging voltallig is, met eenige wijziging ons geschikt voorkomt als type voor de actieve marine, die — luister welken greep ik in de schatkist doe — slechts uit een drietal van die schepen behoeft te bestaan.”

Ik zal u, Mijnheer de Voorzitter, niet vermoeien met verdere aanhalingen uit mijne voordrachten en geschriften. In de marine-literatuur, nu en dan onder mijn naam in de *Vaderlandsche letter-oefeningen* verschenen, vindt ge in het nummer van Dec. 1873 in het stuk, getiteld: „De toestand der Nederlandsche marine”, aan-

gegeven welke eischen ik aan de schatkist en welke personeele krachten ik ter verdediging, wat der marine aangaat, aan ons land stel.

Ook in week- en andere bladen, wier redactiën mij somwijlen de eer aandoen, om eenige medewerking van mijne geringe kennis te vragen, heb ik altijd hetzelfde beginsel voorgestaan, en nog onlangs schreef ik in een dier bladen: „Maar er is meer. Geen verdediging is krachtig, of men moet des noods offensief kunnen te werk gaan. Geen onzer schepen heeft actieve kracht, waarom wij het hoogst noodzakelijk achten aan onze verdediging een minimum van drie ramtoren-schepen voor actief eskader op de kust toe te voegen. Ja ieder stelsel, dat geen actieve kracht aan onze zeemacht geeft, is te veroordeelen, wijl het onverantwoordelijk is onze kusten zoo weinig te dekken, dat zij steeds door vijandelijke vloten gealarmeerd kunnen worden. Bovendien moet het noodwendig gevolg van eene passieve verdediging zijn, dat een gedeelte onzer zwakke strijdkrachten te land aan de kusten zal worden bezig gehouden. Immers van onze zwakke zeemacht zullen geene divisieën of schepen kunnen worden uitgezonden, om 's vijands vloten van de kusten te houden.”

Heeft men nu het recht den man, die zulke woorden ter neerschrijft, te doen voorkomen of hij twee eeuwen bij zijne tijdgenooten ten achter is, want de heer Marinkelle had — zoo hij eenige logica verstaat — geen vraag behoeven te stellen van welke eeuw hij mij noemen moest, indien ik met vloten de kust verdedigen wilde. Ik zou dan tot den tijd van 1672 en '73 behooren, toen werkelijk de vloot de landing verhinderde. Neen, ik behoor tot het jaar 1875, mijn vriend Marinkelle echter niet, hij is *tweintig* jaren ten achter, en dat zegt in onze eeuw, vooral op het gebied der marine véél; hij verkondigt de denkbeelden van '53 en '54: toen waren die Spectator-denkbeelden zeer juist, nu niet meer; toen verwachtte men aan de zeezijde alleen Engeland, nu niet meer. De krijgskundigen van onze dagen hebben begrepen, dat men op alle eventualiteiten de verdediging moet inrichten, en van daar in de laatste jaren die meerdere zorg aan de kustverdediging besteed.

Zoo aanstonds mijne denkbeelden over het beletten van landingen, mijne eischen die ik aan de schatkist stel, de druk, dien ik de bevolking wil opleggen. Eerst echter de denkbeelden van den heer M. beoordeeld, mogelijk ook wel veroordeeld.

Wat een voordracht, rijk aan supposities! 't Gelijkt wel een droom. Men kan gerust van *den droom van den heer Marinkelle spreken*, zoo men de werkelijkheid er neven stelt. Luister slechts:

Eerstens. De positie den Helder wordt als goed verdedigd voorondersteld; maar in werkelijkheid ontbreekt daar schier alles; men heeft niets als evenwijdige batterijen; welk fort of forten en waar die komen zullen, weet men nog niet eens.

Ten tweede. Die positie wordt verdedigd door batterijen en drijvend materieel. Och M. de V., dat drijvend materieel reduceert de heer M. zelf tot bijna niets, nu hij voor onze locale verdediging van de vier ramschepen, die wij hebben, er drie op de kust laat ageeren. Fraaie vertooning, waarlijk!

Ten derde. De noodige torpédo-verdediging. Schoonklinkend, M. de V.! maar de torpédo's zijn er niet, ja men weet nog niet eens goed wat men eigenlijk af zal sluiten, offensieve en passieve torpedo's. Een barkas met spar hebben wij al!

Ten vierde. De zuidelijke vaarwaters zijn ontoegankelijk maar op welke gronden berust dat? Ja M. d. V., had mijn vriend M. de geheele kust dan ook maar ontoegankelijk verklaard, dat hij trouwens door al zijne vooronderstellingen en min juiste voorstellingen ook heeft willen doen.

Ten vijfde. Nieuwe stukken zijn uitgevonden: Delft kan vernield worden op 10 000 M. afstand. Arme bemanningen onzer ramschepen, ram-monitors en staunches, die u met het 9 dms. kanon tegen zulke artillerie moet verdedigen! en waar blijft dan het voordeel in afstand, dat de heer Marinkelle later aan onze minder diepe schepen toekent?

Zesde stelling. Aan de monding der waterwegen zijn zeer sterke forten. M. de V.! reeds vier jaren geleden wees ik op het gevaarlijke acces: de nieuwe waterweg. Ik zeide toen: „Er zal een fort gebouwd worden; maar het *is* er nog niet.” Neen, nu is het er ook nog niet; nog altijd laat men zorgeloos dien toegang aan zijn lot over.

Ten zevende. De tonnen vóór en in de zeegaten zijn opgenomen of wel verlegd. Maar nu begrijp ik niet goed wat men bij landing op de Hollandsche kust — en die behandelde de spreker toch — met tonnen te maken heeft. Op de kust liggen geen ton-

nen; de heer Marinkelle verwacht hier het forceeren van zeegaten met het land.

Ten achtste. Onze schepen hebben de beste loodsen. Waarom? Vergeet men dan dat er honderden Engelsche zeekapiteins zijn, die bij dag en nacht onze kusten aandoen en met de beste loodsen kunnen wedijveren?

Ten negende. De vuurtoren van Kijkduin doet bijzondere seinen. Dat voorbeeld is slechts gekozen; want het eerste werk in oorlogstijd is den vuurtoren af te breken. Bovendien heeft de vijand vermoedelijk de kust geblokkeerd, en dus het prachtigste vurenstelsel, dat men bedenken kan door zijn eigen cordon-schepen. In den donkersten nacht wordt slechts opgegeven: „sturen Oost zooveel Noord of Zuid, zooveel mijl, goed op het lood letten!”

Ten tiende. De vijandelijke vloot durft 's nachts onze kusten niet naderen. Neen, zeker niet als hij werkt zooals de heer M. hem dit laat doen; doch als hij de kust geblokkeerd heeft, bestaan er geen andere dan de gewone bezwaren. Bovendien kan hij het vuur van Goeree of Schouwen zelf ontsteken, want hij kan daar ongehinderd landen.

Ten elfde. Onze schepen zijn gewapend met zwaardere kanonnen dan dat van 23 cM. — *misschien* heeft de spreker gezegd, en billijkheidshalve moet ik dit er bijvoegen; doch men gaat maar rustig voort met het 9 dms. kanon te plaatsen op de schepen, die in aanbouw zijn.

Ten twaalfde. De schepen bestemd voor de kustverdediging, die wij NB. niet eens hebben, en volgens de vroegere memoriën van toelichting over ons vestingstelsel nooit zullen hebben, mogen niet in de stelling Texel—Helder post vatten, om niet opgesloten te worden, maar wel mogen ze, als het Kanaal van Holland op zijn Smalst klaar is, daar post vatten!!! En nu wenschte ik den heer M. toch wel eens te vragen wat of gemakkelijker af te sluiten zou zijn, de mond van het nieuwe kanaal of de stelling Texel—Helder met haar verschillende vaarwaters?

Ten dertiende. 15 000 à 20 000 man infanterie, 6 à 8 batterijen en, zoo mogelijk is, een regiment cavalerie aan onze kusten. Maar waar moeten die van daan komen? Als men zich aan het verouderde denkbeeld hecht van een aanval van Engeland, ja dan

kan het. Maar welk krijgskundige zal daar zijn verdediging op baseeren? Onze verdediging moet ingericht zijn op *elken* aanval. En nu stel ik mij een vijand voor, die voor onze oostelijke liniën staat en eene diversie in den rug wil bewerkstelligen. 6000 Man en 4 batterijen stelt de heer de Roo in zijne „Bijdragen tot de kennis van ons verdedigingstelsel,” die wij mogelijk voor onze kusten kunnen afzonderen. Maar zoo lees ik in eenige beschouwingen naar aanleiding van de vestingwet: „Blijkens mededeeling van den Minister van Oorlog zijn er tot het voltallig bezetten van al de sterkten, vermeld in de bijlagen van de vestingwet, dus bij het geconcentreerde vestingstelsel, nog aan infanterie, vesting-artillerie en mineurs 49 300 man, zonder hunne officieren, kleine staven, tamboers of hoornblazers noodig, terwijl het geheele leger aan dezelfde troepensoorten, gerekend naar denzelfden maatstaf, organiek 48 900 sterk is, zoodat er alleen om die bezettingstroepen te leveren een te kort van 400 man zoude zijn.” Nu kan men na nog eenigen tijd in oorlog te zijn geweest ook rekenen op de schutters, doch wij hebben ook in het oosten een veldleger noodig.

Ten veertiende. De heer M. rekent op eene organisatie die een Pruis zou beschamen. Hierop zijn commentariën onnoodig. Als men van zulke vooronderstellingen uitgaat, wordt het inderdaad al heel gemakkelijk zich te verdedigen; maar hier in deze Vereeniging zijn wij — ik zal de woorden van mijn geachten tegenstander gebruiken — met zulke machtspreuken niet tevreden. Wij willen feiten.

Ten vijftiende. Twee strategische spoorwegen zijn gereed. De heer M. noemt ze „stukjes”. Wanneer hebben wij strategische sporen gebouwd? In welk voorstel van wet zijn die lijnen ooit opgenomen geweest?

Ten zestiende. Wij komen nu aan het seinstelsel. Hier kan men zien, wat practische ervaring dikwerf de menschen op dwaalspoor kan brengen. De seinmiddelen bij de Atsjineesche expeditie werkten uitstekend; want dat waren alle hoog getuigde schepen. Maar onze pantserschepen hebben bijna geen tuig; waar moeten zij die opgegeven zeildoeken stilteseinen hijschen? De heer M. weet toch wel, dat men voor de pantserschepen allerlei seinmiddelen uitdenkt, om de vlaggen te vervangen. Zijn opgegevene seinmiddelen zijn

op onze hedendaagsche oorlogschepen van weinig practische waarde.

Ten zeventiende. Nu de 10 à 12 éclaireurs, die 12 à 14 mijlen loopen, en die de vijand zoo ongestraft maar in en uit laat loopen, naar het Kanaal gaan, enz. Ja, zoo wordt de landing inderdaad moeielijk. Maar, helaas, het zijn alle vooronderstellingen. De werkelijkheid verschilt zoozeer, dat inderdaad de meeste rede-neeringen van den heer Marinkelle op niets berusten. Bovendien, de heer v. d. Mandele heeft het met juistheid opgemerkt, moeten wij die booten in den vreemde bekomen, en dan staat men voor eene nieuwe Alabamaquaestie.

Ik zou er nog evenveel opmerkingen bij kunnen voegen, doch zal liever overgaan tot de hoofdquaestie.

Is landen inderdaad zoo moeielijk, als de heer Marinkelle voorstelt? De rijke ervaring van mijn vriend heeft hem een weinig partijdig gemaakt. Hij vergelijkt eene landing in Indië met eene landing in ons land, en nu weet iedereen, dat men in Indië zich met zeer primitieve hulpmiddelen moet behelpen. Hier zal men daarentegen een vijand vermoedelijk tegenover zich hebben, die rijke hulpmiddelen met zich voert. Zoo deed bv. Engeland voor de Oostzee binnen weinige maanden honderd stoom-kanonneerbooten aanbouwen. De heer de Bas heeft reeds gewezen op de landing in de Krim. Ik wensch die even hier aan te stippen met nog een ander voorbeeld, en wensch den heer M. af te vragen of bijna niet altijd de landing gelukt is, als *men meester van de zee* was?

Het débarquement in de baai van Sidi Femich.

Den 14 Juni 1830 om 4 uur begint de ontscheping, en in acht uur tijds waren 30 000 Franschen, 5 veld- en bergbatterijen, 200 paarden, de munitie en vivres voor 10 dagen aan wal!!!

Bij Eupatoria stond in 1½ uur de eerste Fransche afdeeling sterk 6000 en 1 veldbatterij aan wal. In 10 uur tijds waren 3 divisiën met 50 bespannen vuurmonden en 4 dagen vivres aan wal, en dat niettegenstaande een leger van 30 000 man onder Mentschikof in den Krim stond, en de vloot op haar qui vive moest zijn, om een aanval der Russische vloot onder admiraal Nachimof af te slaan. En 's avonds stonden circa 60 000 man aan wal!

Indien mijn vriend logisch geredeneerd had, had zijne ervaring

hem tot de slotsom moeten brengen, *dat landingen mogelijk zijn, als er geene schepen aanwezig zijn om de landingen te beletten*. Zijn verhaal van den dikken soldaat moge geestig zijn, doch het is minder juist. De geschiedenis bewijst, of dat er ook minder dikke mannen zijn, of dat de redeneering onjuist is. Bij Atjeh ging men ten 4 uur in de sloepen, en om $8\frac{3}{4}$ was de eerste soldaat aan wal, met stoom bijna 1799 in 3—4 uur, maar nu vergat de heer Marinkelle ons mede te deelen, dat er bijomstandigheden waren, waardoor het landen zoo traag ging. De schepen lagen een mijl uit den wal, op sommige sloepen ontbraken pagaaiers, zoodat vier man op één pagaaiers zaten; er waren sloepen, die niet wisten naar welk schip zij moesten; een half bataillon ontbrak; de stoomsloepen lieten te spoedig los: er ontstond weifeling. En mag men dat dan als voorbeeld aanhalen?

De heer Marinkelle heeft zeer voorzichtig gesproken van het verijdeljen eener landing op de Hollandsche kust, en met het oog op ons geconcentreerd verdedigingsstelsel is dat uitgangspunt zeer juist; maar de landing kan niet alleen geschieden op de westkust van Holland, ook op de oostkust van Noord-Holland kan geland worden. Wat belet b. v. Duitschland om, als hij onze oostelijke provinciën bezet heeft, een aanval op Noord-Holland van daar uit te doen. Zijne rivierschepen, riviermonitors, drijvende batterijen en kanonneerbooten begeleiden de binnenvaartuigen b. v. van Kampen of Harlingen.

Hoe handelde de vijand in 1799? De heer M. zegt bij de aanhaling van het betoog uit den Spectator van 1853 en 1854: „de landing bij Calantssoog was mogelijk, omdat men niet op zijn qui vive was; geen enkel schip van de vloot verliet de reede van Texel.” Mijnheer de Voorzitter, dit is niet juist. In 1799 kon de Bataafsche republiek beschikken over 20000 zeer ongeoeffende soldaten en 8000 Franschen, die in hare soldij stonden. De verdeeling dier troepen was 10000 man onder Daendels, van den Ilaag tot den Helder; 6000 man onder Dumonceau waren tot verdediging van Friesland en Groningen bestemd. Men was genoodzaakt het leger te verdeelen, omdat men de landing in Zeeland, bij de Maas en de Eems verwachtte. Tegelijkertijd verkende de vijand het Friesche gat en

Walcheren. Men was wel degelijk op zijn *qui vive*, doch onbekend met het punt, waar men landen zou. Had op den 19^{en} Augustus de vijand zijne plannen kunnen volvoeren, dan had Daendels slechts over 1300 man kunnen beschikken. Het onstuimige weder belette echter de landing. Na den 19^{en} was men wel *degelijk op zijne hoede*, dit bleek uit de opstelling der troepen.

Door het opeischen der Batnafsche vloot (21 Aug.) en van den Helder was men met de bedoelingen van den vijand bekend, waarvan men gebruik maakte om de troepen te concentreeren. De vloot van Story bleef werkeloos; geen enkel schip verliet de reede, omdat hij met zijne 8 linieschepen, 3 fregatten en 1 kottler opgesloten was door eene Engelsche vloot *van 22 linieschepen onder Duncan*, en dus niet uit kon loopen. Ook was de geheele verdediging van den Helder gebaseerd op samenwerking van zee- en landmacht. Onder het vuur van de vooruitgebrachte lichte vaartuigen en bombardeergaljooten had de landing in de beste orde plaats op den 27^{en} Aug. in den vroegen morgen. Daendels wilde een gedeelte der vijandelijke troepen doen landen en zich dan op hen werpen, doch dit mislukte; en de landingstroepen moesten eene achterwaartsche stelling innemen, en in den namiddag van dien dag reeds gelaste Daendels den kolonel Gilquin, bevelhebber van den Helder, de plaats te verlaten en de stukken te vernagelen. De werkeloosheid der vloot had dus een natuurlijke reden.

Ik stap hiermede van de voordracht van den heer Marinkelle af, en thans wil ik even een kort résumé geven hoe met de tegenwoordige sterkte van onze vloot gehandeld moet worden, als eene landingsvloot onze kusten bedreigt; ik zal daarbij tevens aangeven hoe sterk ik onze vloot wensch, om aan de verdediging te kunnen voldoen, hoeveel dat kosten zal, en hoe en waar de bemanning gevonden moet worden. Ik hoop, in één woord, te voldoen aan de vraag door den heer Mariukelle mij in het slot zijner inleiding gesteld.

Onze tegenwoordige strijdkrachten ter verdediging van kusten, zeegaten, reeden en stroomen bestaan uit 4 ramschepen, 10 monitors, waarvan 5 met ram, en 10 staunches; de andere schepen laat ik buiten rekening, evenals het ramtorenschip *Prins Hendrik*, dat ingericht wordt voor Indië, waarvan de gelden reeds uitge-

trokken zijn. Om nu echter de quaestie zuiver te stellen, wil ik zelfs aannemen dat de tegenwoordige Minister niet weder van plannen verandert en hem de tijd gegeven wordt, om die plannen uit te voeren. De zeemacht zal dan in 1880 bestaan uit 6 ramschepen, waarvan 2 van 33 d. M. diepgang, 14 monitors, 24 staunches, 24 riviervaartuigen en torpédo-booten; ik stel daarvan de helft geschikt ten gebruike der offensieve torpédo.

De verdeeling dier vloot in oorlogstijd reken ik zooveel mogelijk in verband met de officieele opgave:

Op de Eems: twee staunches, om ten minste daar eenige bescherming te hebben.

Het Vlie: 4 monitors, waarvan twee met een ram en 6 staunches. Deze macht is inderdaad zeer gering; want schepen van ± 50 d. M. (1) diepgang kunnen door het Scheurrak naar den Texelstroom komen, en schepen van 28 d.M., dus monitors als de onze, kunnen door den Vlieter de kust van Noord-Holland en door het Zuid-Oostrak de Friesche kust naderen. Bij het forceeren van dit vaarwater moeten zij eerst de Zuiderzee, daarna Amsterdam dekken.

Positie Durgerdam: drie monitors en vier staunches; men moet rekenen dat die drie monitors, omdat zij daar weinig actief zullen zijn, de reserve-schepen zijn der overige vloot; want op 20 gepantserde schepen en 24 staunches zal men allicht een drie gepantserde schepen en 4 staunches hebben, die in reparatie zijn, doch op plaatsen als Durgerdam tijdelijk nog te gebruiken.

Stelling Texel—Helder: de zes ramschepen, en die moeten daar drie zeegaten verdedigen, want door het Noordergat — hoewel zeer onwaarschijnlijk — kunnen monitors ons aanvallen. Batterijen of forten zijn daar niet aan te leggen. Ook het Westgat, waar men met 60 d.M. binnen kan en dat niet door vaste werken wordt verdedigd, moet door onze vloot beschermd worden. Eindelijk het Schulpengat. Zeer zwak is onze macht aldaar, en men behoeft geen krijgskundige te zijn, om te begrijpen dat aan de scheepsmacht *geen enkel schip kan onttrokken worden*. Een deel onzer torpédo-bootjes zal daar de vloot steunen. Indien een fort

(1) Ik heb andere verbeterde cijfers opgegeven, doch mijn aantekeningboekje mis ik. Deze diepten zijn van 1870.

op Zuidwal gebouwd werd, had onze vloot ten minste een steunpunt; nu mist zij dit, ingeval de reede geforceerd is, en waar moet onze vloot dan blijven? Alleen de beide nieuw te bouwen monitors hebben diepgang om over de Zuiderzee op Amsterdam te kunnen terugtrekken; want na het nemen van den Helder is aan een terugtrekken door het Noord-Hollandsche Kanaal niet te denken.

Voor de beide Maasmonden, het gat van Goeree en bij de stelling Willemstad, heeft men 7 monitors, waarvan 4 met ram, en 8 staunches. Eindelijk op de Zeeuwsche stroomen 4 staunches. 't Is inderdaad weinig, maar we hebben niet meer.

Ik geloof evenwel, Mijnheer de Voorzitter, dat die scheepsmacht voor locale verdediging voldoende is; maar dan ook *geen enkel schip er uitgenomen*, want anders ontblooten wij onze zeegaten. *Men moet geen schepen, voor de locale diensten bestemd, voor andere diensten gebruiken.* Ziedaar wat ik wil: *zuivere afscheiding van locale verdediging en actieve kracht.* Door dat uit het oog te verliezen, verkreeg men die tweeslachtige schepen, bij ons ramschepen genaamd. Die zeemacht laat *niet* toe eene divisie op de kust te zenden; die opgenoemde schepen mogen nooit buiten het zicht hunner positie loopen, om niet afgesneden te worden.

Voor de bepaalde kustverdediging verlang ik nu, M. de V., om actief op de kusten te kunnen optreden 3 à 4 zware gepantserde schepen; want anders kan het kleinste smaldeel onze kusten voortdurend in alarm houden en onze zwakke scheepsmacht ophouden. Bij die ramschepen wil ik voegen 6 à 8 staunches, doch met een 11 à 12 dms. kanon gewapend, en 4 snelloopende scheepjes als aviso's. Die aviso's kunnen niet in oorlogstijd aangeschaft worden; zij moeten speciaal gebouwd worden en bijzondere afmetingen hebben om *al* onze zeegaten binnen te kunnen loopen. Schepen van onze eigene koopvaardijvloot of van den vreemde kunnen daaraan niet voldoen, om de bijzondere eischen die gesteld moeten worden. Deze schepen stellende op 2,5 à 3 ton, de staunches op f 180 000, zal de actieve kracht in onze marine 12 à 13 millioen kosten. Gaat dat boven onze krachten om $\pm$ 12 millioen daarvoor uit te geven? Wie durft dat beweren? Hebben wij niet genoeg gedaan, om van het nageslacht het verwijt te ontgaan

van niets voor de toekomst gedaan te hebben, of zijn onze waterwegen, onze bruggen en onze spoorwegen, de laatste, als zij gereed zijn, alleen f 200 000 000 kostende, geen uitgaven, waar ook ons nageslacht de vruchten van zal plukken? Vervalt de nu voorgestelde amortisatie dan hebben wij reeds de vloot, die de heer Marinkelle zoo KOLOSSAAL voorstelt. Geenszins dat ik niet meer zou wenschen, maar ik wil binnen het bereikbare blijven, en iedereen zal het toch wel met mij eens zijn, dat hetgeen ik opsomde niet boven onze financiëele krachten gaat. Die schepen zullen, ik begrijp dit zeer goed, geen vloot kunnen verslaan, doch noodzaken den vijand eene zeer sterke blokkade te onderhouden. Die schepen moeten des noods opgeofferd kunnen worden; zij moeten, als zij kunnen, buiten komen, zich op de vloot des vijands werpen, om het débarqueeren te vertragen, dan eerst kunnen de troepen zich concentreren, anders niet. Men wane toch niet, dat men troepen vervoert als een pleiziertrein, want om 6000 man, laat staan 15 000 à 20 000 man met vivres en paarden te vervoeren, is tijd, veel tijd noodig. De heer Marinkelle heeft een betoog over het landen op kusten uit den *Spectator* aangehaald. Ik wensch dat ook te doen, maar uit dienzelfden *Spectator* tien jaren later, namelijk die van 1863 en 64:

„Onze kusten zijn thans veel meer kwetsbaar dan vroeger, en dit wordt nog te weinig begrepen. Men vermeidt zich in de verhalen van zoo vele mislukte maritieme ondernemingen van vroegeren tijd, van de landingen van 1799 en 1809; men wijst op groote kosten en groote bezwaren, welke die vroegere landingen na zich hebben gesleept; op het onzekere van oorlogshandelingen, waarbij de zee in 't spel komt; op de hulpeloosheid van een geland leger; op de sterkte van ons land en — de hemel weet waarop al niet. Maar men vergeet dat de omstandigheden geheel en al veranderd zijn. Men vergeet de invoering van den stoom bij de schepen, van het getrokken geschut, van de gepantserde vaartuigen; men vergeet dat Frankrijk geheel is ingericht op het doen van landingen en men noemt eene landing nog altijd eene moeilijke onderneming, ofschoon het bewijs reeds herhaaldelijk is gegeven, hoe weinig de beide groote zeemogendheden tegen dergelijke ondernemingen opzien. Men vergeet ook, dat onze scheepsmacht op dit oogenblik voor de

verdediging onzer zeegaten, namelijk wat alleen het aantal en de beteekenis van de schepen betreft, van veel minder gehalte is dan die van Story was, en men ziet geheel voorbij dat eene zelfde mogendheid ons aan de land- en aan de zeezijde kan bedreigen en twee aanvallen doen op twee verschillende punten. Daar zijn er velen, die u breed en lang zullen betoogen hoe sterk ons land is en hoe goed onze liniën te verdedigen zijn, maar die geheel en al voorbijzien dat de vijand intusschen kan landen op de Hollandsche kust en voor Amsterdam staan, als ons leger nog naar hem uitziet aan den IJssel of Waal. De bewering dat wij niet aangevallen zullen worden, omdat het niet denkbaar is wie ons zou aanvallen en met welk doel, wetttigt niet, al ware zij ook nog zoo gegrond, zorgeloosheid ten opzichte van onze verdediging. Zoo min als wij onze dijken kunnen weglaten, omdat er toch niet elken dag eene overstroming plaats heeft, zoo min kunnen wij, omdat niet elk jaar een oorlog dreigt, verzuimen ons in staat van weerbaarheid te houden." Deze zinsneden zijn getrokken uit het opstel van den heer de Roo van Alderwerelt.

Nu nog de quæstie van onze personeele krachten. Ik reken noodig voor:

8 ramschepen	900 man
6 ramschepen of groote monitors	900 „
14 monitors	1582 „
aviso's en reserve op de wacht-	
schepen, waaruit tevens de rivier-	
schepen worden bemand,	1600 „
	<u>4982 „</u> in ronde cijfers 5000.

In gewone tijden heeft men hier te lande te beschikken over:

900 mariniers aan wal.

2000 4 lichtingen zeemiliciens, onderstellende dat er 400 man buiten s' lands zijn (dit wordt nu 4000 op papier, 3200 effectief).

100 non-actieve officieren.

1000 man, die men gewoonlijk op de wachtschepen heeft, en

400 man op kruistocht.

4400 man in het geheel.

Er ontbreken dus slechts 600 man in oorlogstijd aan die kolos-

sale zeemacht, die ik volgens den heer Marinkelle wensch. Ik geloof hiermede met ruwe trekken getoond te hebben, dat ook mijn eisch, wat de personeele krachten aangaat, NIET te hoog is gesteld.

Resumeerende kom ik tot de volgende slotsom:

1°. De vloot moet de landing beletten.

2°. Is de vloot daartoe niet toereikende, dan moet zij de vijandelijke vloot zoolang trachten op te houden, totdat onze legerafdeelingen aan de landingsplaats kunnen samentrekken.

3°. Schepen voor de locale verdediging, moeten niet gebruikt worden tot afwering van landingen op de kusten; zij moeten slechts voor hunne positie zorgen.

4°. Om eene actieve kracht in ons verdedigingsstelsel te krijgen, is het noodig zware gepantserde strijders minstens 3 of 4 in onze scheepsmacht op te nemen, benevens eenige aviso's en zwaar gewapende staunches.

5°. Onze financieële middelen laten zulk eene vergrooting onzer zeemacht toe.

6°. Het is niet te bezwarend voor onze personeele krachten, die uitbreiding aan onze vloot te geven.

7°. Het leger alleen kan, zonder medewerking van schepen, *nimmer* eene landing beletten, tenzij bijzondere omstandigheden daartoe medewerken.

Meen ik thans mijne belijdenis voor uwe vergadering afgelegd te hebben, ik hoop ook bij u de overtuiging gevestigd te hebben, dat ik onschuldig veroordeeld ben.

Ik dank den heer de Bas voor den steun, dien hij mij geschonken heeft; hij heeft inderdaad getoond, dat hij het krijgswezen in zijn vollen omvang bestudeert, en hij, bij vast in het zadel te zitten, ook getoond heeft goede zeebeenen te hebben. Intusschen spijt het mij, dat ik niet met hem homogeen ben in de sterkte der vloot: ik wil 2 rammen en 6 monitors minder. Onbegrijpelijk komt mij voor de door M. voorgestelde aanbouw van 6 rammonitors om op de kusten te ageeren! Ik moet opmerken, en bijna alle zeeofficieren zullen dit met mij instemmen, dat monitors geen zeeschepen zijn. Indien de heer Marinkelle de rapporten der kommandanten van onze monitors, die van het Nieuwe Diep naar Hellevoetsluis overgekomen zijn, gelezen had,

zou hij vermoedelijk van eene gansch andere meening zijn. Wij moeten tegenover den vijand minstens gelijke, zoo niet superieure schepen kunnen brengen, en dit zijn onze rammonitors niet. Een rammonitor op zee is eene anomalie. Ik vind er niets geen kwaad in dat men den monitor een ram gegeven heeft, omdat hij in onze zeegaten in den regel zóó manoeuvreeren kan, dat hij met gelijke tegenstanders te doen heeft, op de kust verkeert hij in een gansch ander geval. Aan rammen tegen zijne kolossale tegenstanders kan hij niet denken, dus moet de artillerie het pleit beslissen, en hoe is het met de wapening gesteld? Wij wapenen onze monitors en staunches nog maar rustig met het kanon van 23 c.M. en die zouden moeten slaan tegen een *Provence*, die 8 kanonnen van 24 c.M. voert, tegen een *Marengo*, die met 4 kanonnen van 27 c.M. is gewapend — de kanonnen van 19 c.M. laten wij buiten rekening — de *Colbert* heeft 8 kanonnen van 27 c.M. en 1 van 24 c.M., de *Richelieu* 6 kanonnen van 27 c.M. en 4 van 24 c.M., de *Redoutable* 4 kanonnen van 27 c.M. en 1 van 32 c.M., de *Rochambeau* 4 kanonnen van 27 c.M. en 11 van 24 c.M. Die zes schepen der Fransche marine voeren dus te zamen 2 kanonnen van 32 c.M., 24 van 27 en 24 van 24 c.M.. Onze geheele gepantserde vloot, zoo als door den tegenwoordigen minister is voorgesteld van 6 ramschepen en 14 monitors, zal slechts voeren 40 kanonnen à 23 c.M.

Gaan wij de Engelsche vloot na, dan vinden wij al de schepen, na 1870 gebouwd, gewapend met zwaarder kanon dan het Armstrong-kanon van 9 dm. dat bij onze marine is: de *Sultan* heeft 4 kanonnen van 10 dm. en 2 van 9 dm., de *Hercules* 8 kanonnen van 10 dm. en 2 van 9 dm., de *Swiftsure* 10 kanonnen van 9 dm., de *Monarch* 4 kanonnen van 12 dm. en 1 van 9, de *Devastation* en de *Tery* 4 van 12 d.M., enz.

Ook de Duitsche vloot, M. de V., is in alles superieur aan onze artillerie. De gepantserde schepen de *Friedrich der Grosse*, *Grosser Kurfurst*, *Preussen* hebben kanonnen van 26 c.M., evenzoo de *Kaiser* en *Deutschland*.

Is het nu met de pantsering onzer defensie-schepen beter gesteld? Volgens de formule van Hélie is de wederstand van de pantsers van verschillende schepen aldus: onze ramschepen op de waterlijn 127, op de torens 182; bij de Engelsche marine be-

dragen die cijfers echter voor de *Cerberus* 200 en 259, voor de *Holapur* 291 en 292, voor de *Glatton* 346 en 402; bij de Duitse marine bij de nieuwere schepen 201, bij de *Borussia* 237 en 221; bij de schepen der Fransche marine, zooals de *Richelieu* en de *Rochambeau*, bedraagt het cijfer 220, bij de *Tonnerre* en *Tempête* 333 en 346. Zoo is dus ook ons pantser thans inferieur aan de eischen van den tegenwoordigen tijd! Ik vind die cijfers verpletterend.

Nu nog een enkel woord over de bemanning onzer oorlogschepen. Ik had wel gewenscht dit punt later te behandelen, doch ik voorzie dat ik zoo weinig deze vergaderingen kan bijwonen, omdat ik inderdaad niet weet hoe ik een enkel uur van studie aan mijne drukke werkzaamheden kan onttrekken.

De heer Marinkelle heeft gesproken van „behalve dat gedurende een zestal jaren niets verzuimd is, om ons goed personeel te doen bederven en verloopen;” en verder: „Al is sedert het laatste jaar alles in het werk gesteld om het personeel weer te gaan bekwamen en de ambitie aldus weer aan te wakkeren.”

M. de V. ik verschil daarover in gevoelen met mijn geachten vriend. Ik weet niet wat er gedaan is om het personeel te doen verloopen gedurende zes jaren, de heer Marinkelle zal mij dit wel willen toelichten; maar wat tegenwoordig geschiedt moge eenige verbetering brengen, men zal nooit bereiken wat men wenscht. Er zijn verschillende maatregelen in den laatsten tijd genomen, waarmede ik mij dan ook geenszins kan vereenigen; zij voeren onze marine ten verderve. Wat is toch geschied?

1°. Men stelt 's winters het gepantserd materieel buiten dienst. Dat is hoogst *inpolitiek*. De minister Pels Rijcken had den eersten stoot gegeven om te breken met de oude traditiën. Hij zag terecht in dat de kustverdediging, de verdediging van het vaderland, boven alles moest staan. Zeer terecht stelde hij het gepantserd materieel in dienst; later hadden wij voortdurend in dienst vijf pantserschepen, nu geen één. Indien morgen de staatkundige horizon betrekt (quaestie Duquesne), dan zijn de weinige matrozen, die wij nog hebben, buitengaats, en wil men dan ons gepantserd materieel in dienst stellen, dan zal men daarin mogelijk krijgstoerusting, mogelijk zelfs een casus belli zien.

Dat er enkele schepen in dienst gehouden worden voor oefeningen, iedereen, die de eischen der marine kent, zal dit toejuichen, hoe meer hoe beter; *maar die oefening mag niet ten koste gaan van onze verdediging*. Wil men oefening, dan breide men het personeel uit, doch ontbloote nooit onze verdediging. Bovendien doet deze wijze van oefenen meer kwaad dan goed. Wanneer men eens achter de coulissen kou zien, en de rapporten las hoe men die bemanningen bij elkander zocht, waarlijk de ambitie van ieder matroos moet er uit, als hij zoo behandeld wordt. Nauwelijks toch uit de koloniën teruggekeerd, moet hij weder naar zee, en de minste rust wordt hem niet gegund. Vroeger ten minste waren de in dienst zijnde pantserschepen 's winters nog voor hem eene uitspanning.

2°. 600 mariniers zijn in Indië; de werven worden door de infanterie bewaakt. Ook dat korps zal men op die wijze vernietigen. Maar dat daargelaten; als er in Europa iets gebeurt, hoe zullen wij dan onze vloot bemannen?

3°. Men neemt vuurstokers aan voor binnenlandschen dienst en heeft daardoor eene concurrentie tegen zich zelven geopend. Het meerendeel der vuurstokers prefereert natuurlijk den binnenlandschen dienst.

4°. Het in dienst nemen van vreemdelingen, die den Staat circa f 425 kosten (f 250 premie, 50 kost- en aanbrenggeld, f 45 maand-brief f 90 plunjes). In ongeloofelijk korten tijd waren er $\pm 30\%$ gedrost. Ik weet wel dat men eindelijk de pensioenen verbeterd heeft, doch men stelle zich daar niet te veel van voor. Juich ik dien maatregel van harte toe, ik zie alleen een middel om goed personeel te verkrijgen in *betere betaling* dan nu, en in eene betere oefening der miliciens, die men thans in den belachelijk korten tijd van vijf maanden bekwaamt. Bij die betere oefening der miliciens verlang ik nog een marine-reserve personeel, doch hierover hoop ik later mijne gedachten uitgebreider mede te deelen.

Ik eindig M. de V. met U mijn dank te betuigen voor de gelegenheid die U mij geschonken heeft, om mijne denkbeelden omtrent landingen nader toe te lichten, terwijl ik gaarne van den heer Marinkelle zal vernemen, dat hij zich GEHEEL bij mijne voorstelling neerlegt. Mij is het een waar genoegen geweest hem

ook op dit terrein te ontmoeten, en ik vlei mij dat hij dezen avond zal verklaren dat de oorlog — n.l. de vreedzame oorlog tusschen ons — geëindigd is.

De VOORZITTER bedankt den heer Jeekel, dat hij van zijn kostbaren tijd nog eenige uren heeft willen afzonderen om de vergadering omtrent een hoogst belangrijk onderwerp in te lichten.

De heer MARINKELLE. Ik zeg den heer de Bas dank voor de belangstelling, waarmee hij het door mij behandelde op de vergadering van den 12^{den} Maart jl. heeft gevolgd, en hij het debat daarover inleidde. Hij mag de vlag voor mij gestreken hebben uit courtoisie, van zijn overgeven heb ik echter weinig bespeurd, en of ik hem nu tot de overgave dwingen zal, betwijfel ik. Het zij mij echter vergund, een korte repliek te geven op hetgeen door dien geachten spreker tegen mijne beschouwingen is aangevoerd.

1°. De hypothesen van een oorlog met Engeland, acht spreker niet zeer waarschijnlijk. Ik ook niet, maar ik heb den eersten den besten staat als vijand genomen, en ik had liever moeten spreken van den staat X, die zijn operatie-basis zoo dicht mogelijk bij onze kust heeft. Het was mij niet te doen om een betoog te houden met wien en waarom wij in oorlog zouden komen, ik stelde mij alleen ten doel eenige denkbeelden te geven over het *verijdelen en landing op de Hollandsche kust*; of we nu deze moeten verijdelen omdat wij rechtstreeks in oorlog zijn met een of andere natie, of dat we dit moeten doen om onze neutraliteit te handhaven, blijft voor mij hetzelfde.

2°. Die geachte spreker, zich noemende „chétif guerrier de cabinet,” haalt een voorbeeld uit den oorlog uit het Oosten aan, en stelt dit tegenover mijne ondervinding bij landingen op vijandelijke kusten opgedaan, en zegt dat hij er niets kan tegenoverstellen dan „feiten uit de Krijgsgeschiedenis,” maar meent op dien grond, tegenover het schijnbaar *dralen* bij andere landingen, ook een voorbeeld van *meerdere activiteit* te mogen stellen; hij zegt dat het voorbeeld te vinden is in den Krim-veldtocht. Vooreerst wenschte ik dien spreker op te merken, dat er *niet gedraald* is bij de landingen die ik bijwoonde, doch dat er de meeste activiteit getoond werd bij

een ieder, die er meê te maken had; de heer de Bas ziet over het hoofd dat de Franschen bij die gelegenheid over oneindig veel meer débarquements-middelen te beschikken hadden dan wij bij die, waarvan ik getuige was; want hoe grooter het aantal groote oorlogschepen is, hoe grooter het aantal sloepen waarover te beschikken valt. 't Zou mij te ver voeren, om hier te gaan uitrekenen hoeveel sloepen men van verschillende soorten noodig heeft om een zeker aantal gewapende mannen aan wal te zetten. Dit doet hier ook minder aan de zaak af; hoofdzaak is, dat alles den Franschen meêliep, en dat er geen vijand te zien was, die het débarquement in de verste verte bemoeilijkte. Wat was het geval hier? De Fransche en Engelsche vloten bepaalden rendez-vous te Eupatoria en laten daar het anker vallen. Eupatoria geeft zich over, en eenige Fransche en Engelsche schepen gaan eene demonstratie doen aan de monden der Katscha- en Alma-rivieren. Den 13^{den} wordt alles klaar gemaakt op de Fransche vloot, om den volgenden dag te débarqueeren bij het *Oude Fort*, omstreeks 12 kilometers (dus $\pm$ een uur stoomens met 7 mijlen vaart); de vlotten worden uitgezet, sloepen uit de sjorrings genomen en klaar gemaakt om te strijken, de barkassen buiten boord gezet en op sleeper genomen, in één woord, alles werd gedaan wat *met mooi weêr* mogelijk is. De vloot ging 's nachts ten $\pm$ 2 ure onder zeil en stoom, en te zeven uur was de *Ville de Paris* het eerst ten anker voor het Oude Fort. Drie schepen zijn den vorigen avond vooruitgestoomd naar de plaats, waarbij geland zal worden, en leggen doodkalm boeien om den verschillenden divisie's den volgenden dag de plaatsen aan te wijzen waar zij ankeren moeten; geen Rus belet hen dat. Volgens het werk van den baron de Bazancourt: *L'expédition du Crimée, la Marine française*, gaan de Schout-bij-nacht Bouet-Willauze en de generaal Canrobert kalm met hunne giekten naar den wal, en plantten (vóór dat de troep aan den wal is, let wel!) daar vlaggetjes, om den verschillenden troepen-afdeelingen dadelijk aan te wijzen waar zij zich moesten opstellen. Geene verwarring dus, en alles ging als op een exercitie-veld. (De Bonieren, noch Atjehers waren bij de débarquements, die ik bijwoonde, zoo beleefd ons het plaatsen van vlaggetjes toe te staan). Bij de Franschen (de Engelschen waren minder vlug) effectueerde zich dus de landing,

dank zij de voorbereiding van den vorigen dag te Eupatoria, dank zij het prachtige weder en de kalme zee, dank zij de werkeloosheid van de Russen, in ongeloofelijk korten tijd, zoodat 30 000 man in één dag zich aan wal kunnen opstellen! De admiraal Hamelin, „le visage d'ordinaire si impassible, s'illumine d'une expression de joie,” toen hem gerapporteerd was, dat het débarquement is geschied, en 't was dan ook wel een oogenblik om het meest impassible gezicht eens te doen stralen! Allen die er bij tegenwoordig waren en deel aan de uitvoering hadden „waren *verbaasd*, en de baron de Bazancourt noemt het terecht „Un prodigieux débarquement!” De admiration mutuelle van alle Fransche generaals en admiraals was dan ook geoorloofd na zooveel geluk. Wat verder is geschied, is bekend. Toen er de volgende dagen wat westewind was geweest, moest het débarquement van troepen, paarden, etc. gestaakt worden en hadden ze met veel moeite te kampen. Op verschillende plaatsen staan dan ook bevoegde Fransche schrijvers verbaasd over zulk een gelukkigen loop van omstandigheden, en terecht zegt de baron de Bazancourt op blz. 218 van zijn werk „wat ware er van deze „schoone vloten geworden, en wat van die heldhaftige legers, als „een van die verschrikkelijke stormen, zoo veelvuldig in deze „streken, was losgebroken over deze opeengehoopte schepen” enz.

Mogen we dit voorbeeld eigenlijk nu wel aanhalen, en zeggen: dat is toen gebeurd op het schiereiland van de Krim, het zal dus ook op de Hollandsche kust mogelijk zijn.

Waar is het Eupatoria van de vloot, die de Hollandsche kust bedreigt? De heer de Bas zal zeggen: in de monden van de Schelde of het Brouwershavensche gat. Hij vergunne mij op te merken dat deze gaten loodsmansvaarwaters zijn, dat ik tonnen en merken heb weggenomen, en zelfs in het Brouwershavensche gat en op Walcheren de vuurtorens in de lucht wil laten springen. Met merken, tonnen en vuurtorens is het reeds niet alles voor zeevarenden (die geen loodsen zijn) om tusschen al die banken door te werken, en of nu zoo'n groote vloot in die gaten maar zoo gemakkelijk in en uit zal loopen, is moeilijk aan te nemen. Het Brouwershavensche gat is, geloof ik, ontoegankelijk te maken, daar dit gat op het smalste gedeelte slechts 500 M., op het breedste 1300 M. breed is; ik geloof dat die afsluiting

mogelijk is door batterijen bij Renesse, Ellemet en op Overflakkee met de noodige offensieve en defensieve torpédo-verdedigingen. De Wielingen zou moeilijker zijn, en ons eenigste middel van verdediging is dan het moeilijk bevaarbaar maken der vaarwaters door de middelen, die ik boven aangaf.

Is de gesteldheid van de kust van Holland zooals die in de Krim bij het Oude Fort? Ik geloof van neen! Volgens den baron de Bazancourt heeft prins Menschikoff in zijn rapport aan zijnen keizer geschreven, dat hij den vijand niet kon aanvallen op eene kust, die van alle kanten schoongeveegd werd door het vuur der vijandelijke vloot! Onze duinen leveren eene vrij goede dekking op, zou ik zeggen, tegen het vuur der schepen; zoolang er nog geen vijandelijke soldaat op het strand is, kunnen wij achter de duinen blijven. Zijn de vijandelijke troepen aan wal, dan zal dat schoonvegen van het strand door de vloot wel wat calmeeren.

Ik vraag den geachten heer de Bas: hoe was het débarquement afgeloopen, als de Russen offensief waren te werk gegaan, veronderstel zelfs al eens dat een brigade of divisie voet aan wal had?

De heer de Bas heeft zeer veel vertrouwen in de metereologie, en alhoewel de zeeman onberekenbaar nut trekt van de metereologie, is ze nog niet zoo ver als de Enkhuizer-almanak, om het weêr vooraf te bestellen of met *zekerheid* te voorspellen. De heer de Bas wil de Duitschers op platbodem vaartuigen, — hij zal ze vergelijken bij aken, — plaats en van af de Jahde zoo doen slepen naar onze kust! Ik wensch dien Duitschers goede reis, doch twijfel aan hun behouden en prettige aankomst, en wensch den heer de Bas van harte toe, dat hij nooit voor zoo'n speele-vaart gekommandeerd zal worden! Wat verder dat wijzen op de Scheveningers aangaat, die overal hunne pinken op de kust werpen en hun visch aan den wal brengen, moet ik bescheiden opmerken, dat een pink geladen met visch heel iets anders is dan een pink volgepakt met soldaten, die zoo maar niet in de bun te houden zijn tot het oogenblik is gekomen om ze aan wal te brengen. De heer de Bas moet eens met kalm weer naar Scheveningen gaan, om te zien, hoe het op den wal werpen van zoo'n pink toegaat, en dan

zal hij mij verschoonen, als ik er nu van afzie om zoo'n eigenaardige manoeuvre met al haar bezwaren te beschrijven; eens aandachtig zien, zal hem overtuigen dat het gemakkelijker gezegd dan gedaan is; een praatje met den Scheveninger zal hem ook wel overtuigen, dat het goed en vlug aan wal brengen van een bom van zeer veel toevalligheden afhangt: stroom, stilte, afluide wind, een ankertje dat slipt enz. zijn factoren waar men allemaal rekening mee moet houden.

De heer de Bas onderwerpt de volgende samenstelling aan mijn oordeel, als: 4 ramschepen (Koningen), 8 rammen (Buffels) voor verdediging *buitengaats* en het *beletten van landingen*; 20 monitors en 24 staunches, *verdediging binnengaats*; 10 schroefstoomschepen als *éclaireurs*. Verder; wanneer men nu niet alleen onze zeegaten, maar ook de koloniën en onze handelsvloot wil beschermen: 6 groote kruisers, type-Atjeh, en 10 kleinere (welk type?) nog aan te bouwen. Hij begroot de kosten van die scheepsmacht op 40 à 50 millioen.

Mijne overtuiging is, dat we met die 12 rammen buitengaats geene landingen zullen beletten, daar de aanvallers immers steeds zullen verschijnen met zwaarder schepen en grooter in aantal; Franschen, Engelschen of Duitschers stellen steeds meer tegenover ons. Volgens mijne reeds uitgedrukte meening kunnen we er geen vloot op na houden om landingen te beletten, wel om die te bemoeielijken, en daarvoor wensch ik meer staunches en monitors, die dicht onder de kust kunnen varen, en de nieuwe waterwegen van Rotterdam en Amsterdam zullen gebruiken als hunne rendez-vous havens. 10 *éclaireurs* schroefstoomschepen, uitstekend, als de heer de Bas maar niet het oog heeft op de schroefschepen die onze marine bezit, (de beste inclus); deze toch zouden even nuttig zijn voor dien dienst, als oude omnibuspaarden voor den *éclaireursdienst* te land; meent hij 10 *éclaireurs* die een 12 mijls vaart loopeu onder alle omstandigheden, weinig diepgaan en ongewapend des noods, dan juich ik *dit* bedoelde vaartuigen-idée toe. Of de 16 door hem bedoelde vaartuigen de taak zullen kunnen aanvaarden om koloniën en handelsvloot te beschermen, trek ik ten *zeerste* en *stelligste* in twijfel, en het zou mij van ons onderwerp brengen, als ik mijne meening daaromtrent

ging uitwerken. De koloniën moeten we verdedigen zoo goed mogelijk, de handelsvloot kunnen we niet overal beschermen. Afgescheiden van alle financiële beschouwingen en 40 à 50 millioen zelfs gaarne een spotprijstje noemende voor eene marine *die landingen* zou belletten, *binnenlandsche vaarwaters* verdedigen, éclaireurs er op na houden, koloniën en handelsvloot kon verdedigen, spreek ik nogmaals als mijne vaste overtuiging uit, dat, al hadden we zulk een vloot, we die niet zouden kunnen bemannen.

De heer Hoogenboom acht het niet alleen noodig om de tonnen weg te nemen, maar hij wil ook de peilingen en de merken op de zeekaarten weglaten. Ik moet opmerken dat het in onze nauwe vaarwaters, bijvoorbeeld in het Brouwershavensche gat, vrij moeilijk is enkel op peiling te varen in zulk een smal en ondiep vaarwater; men heeft slechts eene kleine onnauwkeurigheid in de peiling te maken om vast te loopen. Ik wil alles wegnemen uit de zeegaten, wat den vijand eenige aanwijzing zou kunnen geven. Ik heb gezegd, dat ik wenschte voor het vrijdedelen van eene landing op onze kusten alle middelen te bezigen, die in ons bereik liggen. Nu weet ik wel dat de forten, die ook ik noodig acht, er nog niet zijn, maar wij kunnen die toch op Ellemeet en Overflakkee bouwen, en met de torpédo's, die wij wel bezitten, de gaten uitstekend verdedigen en ontoegankelijk maken.

De heer van der Mandele bracht iets in het midden over de éclaireurs; hij zegt dat men, voor booten van de snelheid door mij gewenscht, tot groote afmetingen moet komen, als men die uit de vreemde koopvaardijvloot wil halen, en dan ter markt zou moeten gaan bij de eigenaars van de Cunard-lijn, van de Compagnie Française op Brazilië of bij die der vaart van Holyhead op Dublin, enz. Terecht noemt de heer van der Mandele die groote booten ongeschikt voor den éclaireur-dienst; en zijn dus nergens kleinere schepen te bekomen die aan de vereischten voldoen, welnu dan moeten wij ze bij tijds aanbouwen. Volgens mijn idée zijn goede éclaireurs een hoofdfactor bij het vrijdedelen van landingen. Door ze hier te lande aan te bouwen vervalt van zelf alle vrees voor politieke overtreding of schending der neutraliteit. Ik geef daarom gaarne toe dat sprekers vraag daaromtrent wel degelijk overweging verdiende.

De heer van der Burg was het niet recht duidelijk waarom ik, bij het positie nemen, ook nog pantserschepen in de eerste linie verlangde, indien de landingsvloot op de flanken en in den rug behoorlijk door pantserschepen is gedekt, vooral met het oog op den korten afstand, waarop ik de landingsvloot tegenover onze kust deed positie nemen. Ik vooronderstel dat ieder vijandelijke vloot zich zoo zal opstellen dat zij de landingsvloot dekt gedurende den tijd, dat deze bezig is zich klaar te maken om te doen debarkeren; ze zal in die eerste linie leggen om die landingsvloot te behoeden voor attaques van kleinere rammen of monitors, die dichter onder de kust leggen, en met hare batterijen het te belanden strand trachten schoon te houden.

Met den heer de Casembroot geloof ik niet, dat de vijand zoo spoedig eene landing op onze kusten zal durven ondernemen, omdat dit een allergewaagst stuk is; maar daartoe moet de vijand dan ook overtuigd wezen, dat wij op ons *qui vive* zijn, dat wij op het beletten van zulk eene landing bedacht zijn. Laten wij daartegen de kusten onbewaakt en onbewapend, dan geloof ik, dat eene vijandelijke landing volstrekt niet tot de onmogelijkheden zal behooren.

Ik stap nu af van mijne lezing en ga de verdere aanmerkingen, welke zij in de bijeenkomst van 12 Maart heeft uitgelokt, voorbij. Ik zal nog een enkel woord richten tot mijn geachten vriend Jeekel, en trachten om naar aanleiding van zijne lange rede een en ander in het midden te brengen, dat echter zeer oppervlakkig zal zijn daar ik lang geen debater is. Het spijt mij zeer den heer Jeekel onttrokken te hebben aan de drukke bezigheden, waardoor hij aan Nederland inderdaad eene weldaad gaat bewijzen. Het doet mij leed hem verkeerd begrepen, en hem daardoor iets anders in den mond gelegd te hebben, dan hij heeft willen zeggen.

De heer Jeekel heeft vroeger als zijne meening te kennen gegeven, dat de vloot en niet het leger de landing moest beletten. Toen ik hem daarover opmerkte, dat de vloot daartoe niet in staat was, antwoordde de heer Jeekel, dat zij *daarom* niet deugde. Daaruit leidde ik af, dat de heer Jeekel eene groote vloot verlangde, ofschoon hij dat niet positief gezegd heeft. Nu eerst

is mij gebleken, dat de heer Jeekel, om den vijand op te houden, slechts een paar schepen meer verlangt dan onze vloot sterk is.

Hij is nog goedkooper dan de heer de Bas. Toch moet ik ook den heer Jeekel opmerken, dat ik betwijfel, of met 4 zwaar gepantserde schepen en 6 staunches offensief tegen de vloot van eene vreemde natie zal kunnen worden opgetreden. Bovendien. Wel is de taak der marine in oorlogstijd altijd moeielijk, maar het zou voor haar toch eene treurige bestemming wezen als zij met 6 schepen moet uitgaan alleen om zich op te offeren zonder dat daardoor noemenswaardig voordeel werd verkregen; want het eenige zou zijn, dat men zich te barsten liep op 2 of 3 groote schepen van den vijand en door de rest van diens vloot werd afgemaakt.

De heer Jeekel heeft het voorgesteld alsof ik de verdediging van den Helder beschouw als volkomen in orde te zijn. Dat heb ik echter niet gedaan; ik ben uitgegaan van de onderstelling dat de Helder goed verdedigd was en in die onderstelling heb ik gesproken. Is die verdedigingstoestand nu nog niet goed, dan kan men toch zorg dragen, dat zij goed worde. De heer J. zegt: Er moet een fort op de Laan komen en wij moeten meer marine hebben; daarom zei ik meer monitors en staunches voor de verdediging der zeegaten te wenschen. De heer J. zegt: Torpédo's hebben wij ook nog niet; ik antwoordde daarop: die kunnen wij krijgen. In de quaestie der wapening wil ik thans niet treden. Ik heb gesproken over het verijdelen der vijandelijke landing met de middelen die we hebben en die in ons dadelijk bereik liggen. Gaarne geef ik toe, dat onze kanonnen niet superieur zijn; zoo lang we geen betere hebben moeten wij ze gebruiken en wij zullen maar niet dadelijk de beste hebben; met hetgeen we nu hebben geloof ik dat niet anders valt te handelen dan ik aangegeven heb in mijne lezing van 12 Maart.

Mij is nog aangemerkt, dat de forten aan de nieuwe waterwegen er nog niet zijn; ik hoop dat zij er zullen komen, hoe eerder hoe beter.

De heer Jeekel begrijpt niet waartoe het zou kunnen dienen dat de tonnen weggenomen worden. Het zou zijn om te voorkomen dat de vijand eene rendez-vous-plaats voor zijne vloot kunne kiezen. Daarom moeten niet alleen te Brouwershaven (waarvan de heer

de Bas het Eupatoria wilde maken der vloot die ons kwam aanvallen), maar ook overal elders de tonnen weggenomen worden; de vuurtorens moet men laten springen en wij moeten batterijen hebben ter verdediging van het Brouwershavensche gat.

De heer Jeekel vraagt: waar wij de loodsen van daan zullen halen? Als wij een oorlog krijgen kunnen wij over al onze loodsen beschikken. Wel zegt hij, dat vele vreemde kapiteins, die op onze kustenvaren, onze vaarwaters kennen. Dat is waar; maar dat zijn de landkenners, die varen op tonnen en eenige hoofdbakens: loodsen zijn het niet. Bovendien zijn die kapiteins niet zoo talrijk, dat men er op elk vijandelijk schip één kan hebben. Zoo de vijand er al eenige vindt, mag hij zich gelukkig rekenen; één schip is nog geen vloot; waar de vijand met één schip kan komen, durft hij niet altijd met eene groote vloot heengaan. De merken moesten m. i. dus verdwijnen.

De heer Jeekel vindt het vreemd, dat ik den vuurtoren van Kijkduin heb aangehaald. Ik zei hierover: „Voor onze eigene oorlogschepen, die 'snachts op de kust zijn, zou men op de lichttorens nu en dan op bepaalde tijden lichtseinen kunnen ontsteken, bijv. op den vuurtoren van Kijkduin." Ik heb dien dus slechts aangehaald om de gedachten te bepalen, en had even goed den vuurtoren van Egmond kunnen noemen. Nu meent de heer Jeekel dat de vijand aan wal zal gaan en zelf de vuurtorens zal opsteken. Maar men moet juist zorgen, dat hij niet aan wal komt. Ook deed de heer Jeekel het voorkomen alsof ik de vuurtorens uitsluitend wil laten seinen met de monitors. Al ware dit zoo, zou het zeer best kunnen. Doch ik houd het er voor dat de éclaireurs in de eerste plaats zullen seinen met de vuurtorens. Er zal geseind dienen te worden, ik gaf daarom een idée aan, ik geloof gaarne dat er betere méthodes uit te denken zijn.

Verder zegt de heer Jeekel, dat de éclaireurs niet ongestoord op en neer kunnen varen. Daarom, en ook omdat ze genomen kunnen worden, nam ik er twaalf: is twaalf niet genoeg, vermeerder dan het aantal. De éclaireurs moeten vooral snelle stoomers zijn, ten einde daarin zoo mogelijk superieur te zijn aan de schepen des vijands.

De heer Jeekel meent, dat de kust geblokkeerd zal kunnen worden. Ik acht dit niet wel doenlijk. Immers, hoe veel schepen zou men wel behoeven om eene kust van den Helder tot Staats-Vlaanderen te blokkeeren? Heeft wijders de Amerikaansche oorlog niet bewijzen in overvloed geleverd, dat kloeke zeelui wel in staat zijn eene blokkade te verbreken. Van eene blokkade ducht ik allermint bezwaar.

Wat betreft de vergelijking tusschen eene landing in Indië en hier te laude herinner ik, alleen mijne ondervinding in Indië medegedeeld, en op dien grond de meening verkondigd te hebben, dat eene landing op de Hollandsche kust niet zoo spoedig kans op slagen zal hebben. Wel is een Europeesche vijand in 't bezit van betere middelen, maar wij hebben hier eene onherbergzame kust, die moeielijk te genaken is. Hier heeft men met bezwaren te kampen, die men in Indië niet kent. De bamboezenvlotten, waarvan de heer Jeekel gewaagde, zijn mij onbekend. Moeielijk zal het zijn met goed weer en opkomenden vloed op onze kust te débarqueeren. Men zal mij misschien aanvoeren, dat dan de eb moet worden afgewacht, maar bij eb zijn de moeielijkheden van anderen aard. Dan is de vijand nog verder van den wal, en stelt hij de troepen langer aan het vuur van het geschut aan wal bloot.

In de Oostzee worden vele kanonneerbooten gemaakt en met zulke booten zal de vijand op onze kust komen: zegt de heer Jeekel. Hij kan echter niet meenen, dat men met kanonneerbooten op onze kust zal afkomen, want zij zijn niet geschikt om de troepen aan wal te brengen, zoodat deze toch altijd uit de kanonneerbooten in andere vaartuigen zouden moeten overstappen.

Wanneer wij meester zijn van de zee, voer de heer Jeekel voort, zal de vijand niet kunnen débarqueeren. Maar zal het voor ons mogelijk zijn meester van de zee te blijven? Dit is zeer twijfelachtig, zelfs met een budget zooals de heer Jeekel aangeeft.

De schepen te Atjeh lagen niet 1700 meter van den wal, maar slechts 500 à 800 meter.

De heer Jeekel heeft beweerd, dat de landing zoo lang, van 4 tot 8 uur geduurd heeft, omdat er niet genoeg pagaaiers waren, omdat de barkas de sloepen te vroeg had losgelaten en omdat

de koelies als bezetenen roeiden, zonder eigenlijk te weten waarheen. Die bewering is minder juist. Wel waren er, voor zooveel de koelies betreft, in *één enkele* sloep te weinig pagaaiers (één voor vier man), maar de koelies wisten zeer goed waarheen zij moesten. Dat wijders de barkas de sloepen ook wel te vroeg los liet, heeft geen noemenswaardige vertraging te weeg kunnen brengen en had niets te maken met het van boord in de sloepen plaats nemen der manschappen. Evenmin heeft de landing behoeven te wachten op het half bataljon, dat niet ter plaatse aanwezig was; integendeel zijn de sloepen voor dat half bataljon bestemd, gebruikt voor de soldaten, die op de reede lagen. Het halve bataillon is later gedebarkeerd.

Door mij is volstrekt niet als regel gesteld, dat elke landing steeds met zooveel moeilijkheden moet gepaard gaan als te Atjeh het geval was. Ik heb alleen willen doen uitkomen, dat de vijand rekening heeft te houden met allerlei eventualiteiten en dat hij bij eene landing op de Hollandsche kust aan allerlei misrekeningen blootstaat, afhankelijk is van wind, van stroom enz.

Verder heb ik den heer Jeekel niet kunnen volgen; hetgeen hij heeft aangevoerd, mocht mij volstrekt niet overtuigen dat door mij zoo verkeerd en onlogisch geredeneerd is. De heer Jeekel zal met de marine, die hij wenscht, evenmin het voorgestelde doel bereiken als de heer de Bas met de offensieve verdediging, door dezen noodig geacht. Waarom, vraag ik, zijn 6 schepen noodig en waarom geen 20? Het antwoord op die vragen is niet te geven zoolang men niet met zekerheid vooraf weet met hoeveel schepen de vijand komen zal. Komt, zooals ik voor allerwaarschijnlijkst houd, de vijand met een zeer overmachtige vloot opdagen, dan zullen onze zeeofficieren op schitterende wijze hun plicht volbrengen, door zich met die 6 schepen op te offeren, doch het offer, door hen gebracht, zal er niet toe bijdragen om de landing te bemoeielijken of te beletten.

De heer Jeekel beweert dat de vloot, door hem gewenscht, wel te bemannen zou zijn, maar hij heeft, geloof ik, daarbij volstrekt niet gerekend op onze koloniën, waar wij ook gepantserd materieel moeten hebben. Naar de berekening, door hem geleverd, zal voor de bemanning van dit materieel niet veel overblijven.

Wanneer later de rede van den heer Jeekel in druk zal zijn verschenen, hoop ik daarop verder te antwoorden. Nu valt het mij moeielijk al de overige punten na te gaan, welke hij heeft behandeld.

De vergadering wordt voor eenigen tijd geschorst.

De heer DE CASEMBROOT herinnert, dat hij in de vorige vergadering heeft gezegd dat hij niet geloofde aan eene landing op de Noordhollandsche kust, en hij wenscht dit nu nader toetelichten.

Dit gevoelen is daarop gegrond, dat hij niet kan onderstellen dat, hoe onverschillig men hier te lande ook somtijds omtrent militaire zaken kan wezen, die onverschilligheid zoo groot zal zijn in tijd van oorlog, dat men niet nu reeds zou aanvangen met te rekenen op de mogelijkheid, dat men van die zijde zou kunnen worden aangevallen.

Zoo spreker aan de marine eene zeer ondergeschikte rol heeft toegekend bij het afslaan eener landing, is dit gegrond op het gevoelen van een zeer kundig Engelsch generaal, die de expeditie heeft medegemaakt.

Men zal zich herinneren, dat in Engeland eene commissie van vlag-officiëren en generaals door het Gouvernement is benoemd tot het bespreken van de middelen, die men noodig achtte om landingen af te slaan. Die commissie heeft in 1860 zitting gehad. Tot hare leden behoorde generaal sir John Fox Burgoyne. Straks zeide de heer Marinkelle, dat de landing in de Krim een exceptioneel wapenfeit was geweest, en dit wordt bevestigd door de woorden van generaal Burgoyne, die in de Commissie zeide, dat het altijd eene hoogst gevaarlijke onderneming voor een vijand zal blijven, ergens te landen. Onbegrijpelijk was het hem, dat de Russen geen lichte batterijen te Eupatoria gereed hadden, „want met slechts 2000 man cavalerie en eenig licht geschut hadden zij ons stellig belet te landen.” Om landingsvaartuigen in den grond te boren behoeft men geen 68 ponders; een 3 pponder is voldoende om eene sloep te doen zinken.

Dit gevoelen van dien zeer kundigen generaal heeft spreker zeer getroffen en hem, wat eene landing op de Noordhollandsche kust betreft, gerustgesteld, want hij vertrouwt dat wij met onze mid-

delen te lande altijd volk genoeg zullen kunnen hebben om zulk eene landing te beletten, al ware het alleen door de landmacht.

Toen spreker over de positie Helder—Texel handelde, heeft hij gezegd (en hij zal geen gelegenheid laten voorbijgaan om er de aandacht op te vestigen), dat het onbegrijpelijk is, dat wij ons niet méér haasten om die stelling onneembaar te maken, terwijl zij nu, wel verre van onneembaar te zijn, onze onafhankelijkheid blijft bedreigen. Daarom heeft hij gezegd, dat, naar zijn gevoelen, een vijand zich wel het eerst zal meester maken van de tot nog toe onverdedigde stelling Helder—Texel. Die eenmaal genomen hebbende, zal de vijand niet veel moeite hebben om te Amsterdam te komen.

Spreker hoopt dat men het er over eens zal worden, hoe die stelling het best te verdedigen is. Men heeft gesproken van een fort op de Laan of op den Zuidwal, maar men vergete niet, dat de schepen des vijands, wanneer zij willen doorstroomen, nooit door forten zullen belet worden op de reede van Texel te komen. Uit de oorlogen der latere jaren is gebleken, dat geene batterijen aan schepen, vooral gepantserde, kunnen beletten door te stoomen. Slechts in één geval is dat mogelijk, namelijk als het schip aan plongeerende schoten is blootgesteld, maar zoo hoog liggen onze batterijen aan den Helder niet.

Plongerschoten zijn in staat aan een schip afbreuk te doen. Maar omdat dit onmogelijk is, zullen wij ons moeten voorstellen dat de vijand komt op de reede van Texel. Daar moeten wij dus de noodige macht bezitten om hem verder slag te leveren. Spr. herhaalt zijne meening, dat wij met betrekkelijk geringe macht in staat zullen zijn om door middel van de landmacht, die zich snel kan bewegen, eene landing af te weren.

De heer DE BAS. Onder de vele belangrijke punten, welke dit jaar in onze Vereeniging een onderwerp van behandeling hebben uitgemaakt, behoort ook *de Schutterij*. Ongerekend het hooge gewicht van dit bestanddeel der levende strijdkrachten, dat voortdurend onze aandacht behoort te trekken, vergt ditmaal de eenvoudige beleefdheid, met een enkel woord te spreken van den

„Open Brief” door ons gesicht medelid, den heer Kouwens, gericht tot het Bestuur der Vereeniging.

Deze arbeid is reeds uitvoerig besproken in het 4^e nummer van den loopenden jaargang van den *Militairen Spectator*, waarbij de schrijver der „Vraagstukken van actueel belang” zijn oordeel omtrent het eigenaardige geschrift van den heer Kouwens besluit met de eigenaardige bemerking „dat het nut kan stichten, mits het goed gelezen en aandachtig overwogen wordt.” Zelfs de meest paradoxe stellingen kunnen op zoodanige wijze nut stichten, mits zij tot nadenken opwekken, waarvan de vrucht zich openbare in den vorm van rijpe denkbeelden. Met verschuldigten lof aan den belangeloozen, onvermoeiden ijver van den heer Kouwens, geloof ik voor mij niet, dat de middelen, door hem aangegeven tot oplossing van het netelige schutter-vraagstuk, beantwoorden aan de eischen van gehalte, van snelle mobilisatie en van deugdelijke aanvoering, waaraan *al* onze levende strijdkrachten, dus ook de schutterij behoort te voldoen. Zijn voorstel bevat zeker goede beginselen, als van verplichten persoonlijken dienst, van actieve- en van reserve-schutterij, betaling van schutterlijken dienst, en andere; doch als resultaten, verschaft zijn ontwerp niet meer dan, aanstonds 30 veldbataljons (17 000 man) van zeer betrekkelijke waarde, daarna 84 bataljons, nagenoeg ongeoeffend, zonder wapens of munitie, incompleet aan kader en aan officieren, waarbij dus bij het uitbreken van den oorlog nog alles te doen valt. Op die wijze wordt eigenlijk het stelsel van *ongeoeffende* reserven gehandhaafd, terwijl bovendien de regeling zeer gecompliceerd, wij vreezen, dientengevolge ook zeer kostbaar zal blijken.

Wil men de schutterij in vollen ernst dermate inrichten, dat ze aan haar gewichtige bestemming *kunne* beantwoorden, dan zien wij voor ons daartoe geene andere mogelijkheid, dan de schutterij te organiseeren gelijktijdig met en op gelijken voet als het leger, in dien zin, dat ze uitsluitend worde samengesteld uit gediende manschappen van het leger, met verdeeling van het land in zooveel districten, als men bataljons infanterie noodig acht, na 5 jaren samensmeltende tot evenveel actieve, daarna tot reserve schutterbataljons. Bij de tegenwoordige formatie der infanterie het land verdeelende in 45 districten, elk van ongeveer 80 000 inwoners,

zal ongeveer 1 $\frac{1}{2}$ % der mannelijke bevolking voldoende zijn om in elk district met 5 lichtingen der militie één bataljon infanterie van $\pm$ 1000 man te completeeren, na 5 jaren, bij het gewone verloop van 14 $\frac{1}{2}$ %, samensmeltende tot één bataljon schutterij van voldoende sterkte, dat gedurende de vijf jaren van actieven dienst 3 maal, als reserve schutterij 2 maal tot eene herhalingsoefening van eenige achtereenvolgende dagen kunne worden opgeroepen. Aan-gevoerd door hoofdofficieren van het leger, verder gekommandeerd door oud-officieren en gediend kader van het leger — beiden wel-licht in eene betrekkelijk zwakke verhouding aangevuld uit de beste schutters — berekenden wij reeds eene vorige maal (1) met de toenmaals voorgestelde wijzigingen in de militiewet, op den grondslag van den verplichten persoonlijken dienst en met een jaarlijksch contingent voor het leger van 15 000 man, voor alle wapens te zamen eene troepensterkte te verkrijgen van:

64 000 geoefende miliciens, en

55 300 gediende, geheel geëncadreeerde schutters,

dus ongeveer 120 000 man, aanstonds gereed om te velde te trekken, deels als bezettingstroepen op te treden, gesteund door eene reserve van ruim 47 000 eveneens geoefende schutters van 29 tot 34-jarigen leeftijd. Belangstellend zie ik het oordeel te gemoet van den heer Kouwens omtrent eene dergelijke organisatie, waarbij het leger en de schutterij afzonderlijk worden gehandhaafd, niet vermengd op de wijze, zooals o. a. geschiedde bij het ontwerp van den heer Hoogenboom van den 23^{en} October jl. De door hem bedoelde samensmelting schijnt alleen onvermijdelijk bij de artillerie, kun-nende de artillerie-schutterij, allen oud-kanonniers, optreden als handlaagers, de oud-militie van de bereden artillerie bestemden wij, evenals de heer Hoogenboom, uitsluitend voor treindiensten. Daarentegen acht ik elke toevoeging aan de huzaren-regimenten van oud-cavaleristen op schutterplichtigen leeftijd, in de meeste gevallen zelfs de oproeping der twee oudste lichtingen tot dienst bij de dépôt-eskadrons, zonder eenig nut, integendeel zelfs een bezwaar voor het ruiterswapen. Men streve er naar bij de cavalerie de mili-ciens b. v. 2 jaren achteréén te oefenen, bepale zich daarna tot

(1) Verslag der Bijeenkomst van 20 Januari 1875, bl. 201.

ééne enkele herhalings-oefening in het 3e jaar, en bestemme de beide oudste lichtingen tot den bereiden dienst bij den trein. Geen heil ziende in eene oproeping van korten duur, onvoldoende tot onderhoud van den dienst als cavalerist, kan daarentegen van die oud-ruiters bij den trein uitstekend worden partij getrokken.

Dit brengt geleidelijk op de voorstellen van den heer Hoogenboom tot aanvulling der behoefte aan paarden, waarbij hij ook den weerplicht voor dezen ontwerpt, met het plan om uit de weerplichtige paarden de remonte te trekken. Het gronddenkenbeeld volkomen huldigende, dat elk land moet trachten uit eigen hulpbronnen te voorzien in de levering van krijgspaarden, een eisch zonder welke 's lands weerbaarheid nimmer voldoende verzekerd mag heeten, vermeenen wij toch, dat bij den tegenwoordigen toestand van onzen paardenstapel, het denkenbeeld van remonteering uit het eigen land, althans van de cavalerie, voor het oogenblik niet uitvoerbaar is, om de eenvoudige reden, dat Nederland, als gevolg der schromelijke verwaarloozing sinds eeuwen van de paardenfokkerij, geen eigenlijk ras van rijpaarden meer bezit, dat de paardenfokkers, geenszins daartoe aangemoedigd door het vooruitzicht op verkoop, zich ook niet op het fokken van paarden voor het leger toeleggen. Hoezeer het viervoetige onderwerp reeds om de financiële zijde van het vraagstuk de overweging verdient, bewees het laatste verbod van uitvoer van paarden uit Duitschland, toen de middel-prijzen der remonten stegen, voor onze cavalerie tot f 652 (deze bedroeg in 1869 f 359), voor de artillerie tot f 657 (in 1869 f 349); bovendien komen bij het thans gevolgde stelsel van aanbesteding de remonte-uitgaven niet ten bate van den eigen welvaart, maar vloeien grootendeels naar het buitenland. Toch zijn in den nationalen paardenstapel van ongeveer 250 000 paarden de krigsdeugden aanwezig, behoeven deze alleen te worden ontwikkeld. Ons paard, waarvan jaarlijks duizenden veulens naar Frankrijk en Duitschland worden uitgevoerd, *was* éénmaal tot oorlogsgebruik geschikt, *kan* het naar onze overtuiging op nieuw worden.

Doch daartoe zijn noodig: tusschenkomst van Rijkswege tot verbetering van het paardenras in Nederland; vervolgens, een geheel ander stelsel van remonteering, zoodat de goede, tot later krigsgebruik geschikte veulens tijdig genoeg (minstens op 3-jarigen

leeftijd) voor het eigen leger worden aangekocht, in plaats van ten behoeve van vreemde krijgshere te worden uitgevoerd: welke veelens voorts, naar eene voor ons land geëigende toepassing van het stelsel van remonte-dépôts, van rijkswege met betrekkelijk geringe kosten konden worden opgekweekt; eveneens, herziening onzer wetgeving op de requisitie van paarden in oorlogstijd, welke, dezer dagen slechts weinig gewijzigd, in 1870 (deels ten gevolge der wijze van toepassing) binnen eenige weken niet meer dan 505 paarden verschaft aan het leger, waarvan slechts 93 aan de cavalerie; — ook vroegen wij in het belang van het rijk afdoende maatregelen om onze bereden officieren, bij de steeds stijgende marktprijzen, naar billijkheid van rijpaarden te voorzien. Ontbreekt thans de gelegenheid om over zooveel punten uit te weiden, van harte hopen wij, dat in één der bijeenkomsten van het volgende jaar dit onderwerp speciaal moge worden behandeld. Uiten wij daarbij den wensch, dat alsdan ook onze huzaren-officieren talrijk mogen opkomen, om hun oordeel op dit, hun meer bijzonder eigen terrein, ten nutte van de bereden wapens wel te willen medeelen.

Bij de discussie van den 12^{en} Maart, gevolgd op de verhandeling van den heer Marinkelle, verklaarde de schout-bij nacht De Casembroot volkomen in te stemmen met den heer Van der Burg, „dat de marine tot verijdeling eener landing op onze kusten een ondergeschikte rol zal hebben te vervullen.”

Het verschil van opinie, bestaande tusschen den heer Marinkelle en mij, is zeer juist door den heer Van der Burg uitgedrukt. Evenals de redenaar op den 12^{en} Maart, wensch ik zeker de meest mogelijke samenwerking van zee- en landmacht tot de verdediging van onzen geboortegrond, beschouw ik leger en vloot als rondsel en rad aan het werktuig tot 's lands behoud; grijpen deze niet in elkaar, onverschillig welke rol zij daarbij beurtelings vervullen, dan is geen blijvend resultaat denkbaar; doch, wanneer het speciaal de vraag geldt, *op welke wijze eene landing moet worden verijld*, dan handhaaf ik de stelling, dat deze taak meer behoort tot den werkkring der marine, dan dat ik daartoe op het leger betrouwe.

Toen op den 12^{en} Maart niemand anders de discussie opende,

waagde ik het vrijmoedig mijne overtuiging tegenover die van den geëerden redenaar uit te spreken; sinds was er tijd genoeg tot overweging, maar ook na rijper onderzoek veranderde mijne zienswijze in geenen deele. Om niet van waanwijze halsstarigheid te worden beschuldigd, vergunne men mij te ontvouwen, op welke gronden mijne, door mijne geëerde tegenstanders tot nu toe niet voldoende weerlegde overtuiging is gevestigd.

In navolging van zooveel anderen vóór mij, sprak ik van eene *actieve* marine. Zelf erkende ik gaarne, dat deze benaming minder juist is gekozen. Meer geëigend ware, het onderscheid te stellen tusschen eene *offensieve* en eene *defensieve* marine; de laatste tot de verdediging binnengaats; de *offensieve* marine, geenszins tot eskadergevechten, maar tot het verijdelen van landingen door zwervende aanvallen buitengaats, tot het gevecht op de drempels onzer zeegaten, tot het verbreken der blokkade, ten slotte tot den kruiser-oorlog. Het onmiddellijk *naderen van de kust, het voet aan wal zetten*, behoort in beginsel te worden verijdeld door de *offensieve* marine; de landmacht dreigt daarvoor te laat te zullen komen, en kan meerendeels alleen ageeren tegen eene *reeds volbrachte landing*.

De heer Van der Burg vond aanleiding in het woord „*bemoeielijken* eener landing door medewerking der actieve marine,” voorkomende in de aangehaalde zinsnede uit het rapport der Commissie voor de kustverdediging (1), om dit te keeren tegen mijn betoog, waarin tot het verijdelen eener landing „*la part du lion*” wordt toegedacht aan de marine. De heer Van der Burg, de partij kiezende van den heer Marinkelle, acht, dat de landing in hoofdzaak moet worden *belet* door de krijgsmacht te land. Daargelaten, dat zoowel deze als vroegere kustcommissiën — wij meenen eveneens het Comité van Defensie — herhaaldelijk aandrongen op krachtige ontwikkeling der marine om buitengaats tegen landingen te ageeren, bezigde de Commissie van 1864 hetzelfde woord „*bemoeielijken* eener landing” herhaaldelijk, zoowel bij omschrijving der taak van het leger als bij die van de vloot. Het duidelijkst echter blijkt omtrent ons punt van verschil het gevoelen der Commissie,

(1) Verslag der buitengewone bijeenkomst van 12 Maart jl. bl. 288 en 276. Rapport der Commissie tot de Kustverdediging 1864. Maritime middelen voor de verdediging geëischt. 3e alinea.

in hetgeen voorkomt bij de *Algemeene Beschouwingen omtrent de kusten van Noord- en Zuid-Holland, van den Helder af tot aan den hoek van Holland*, alwaar het Rapport zegt:

„Ofschoon het onder de mogelijkheden behoort, dat de vijand belet wordt vasten voet aan wal te bekomen, *als de mobile magt, die de kust bewaakt, op de landingsplaats aanwezig is* en onze scheepsmagt met eenige weinige diepgaande, gepantserde vaartuigen tijdens de landing komt opdagen, om de uitvoering te belemmeren, of den gelanden vijand op het strand te teisteren, terwijl hij door onze troepen in de duinen wordt tegengehouden, zoo gelooft de Commissie evenwel, dat de stoomkracht den vijand de gelegenheid verschaft om *in weinige uren uit zee op te dagen en te landen, vóór dat onze strijdkrachten ter plaatse aanwezig kunnen zijn om zulks te beletten of te bemoeielijken.* (1)“ De later te volgen berekening van troepen-dislocatie (2), stemt met dit gevoelen der Commissie volkomen overéén, en vertaalt dus in zekere mate door cijfers de juiste gronden, waarop haar geloof berustte.

Eveneens gevoelde ik mij dezer dagen in mijn betoog gesterkt door de memorie van toelichting op het onlaugs bij den Zweedschen Rijksdag ingediende plan voor de Marine aldaar, waarbij onder de eischen aan de zeemacht gesteld bijzonderlijk wordt vermeld: „eene landing van aanzienlijke vijandelijke strijdkrachten te beletten, waar deze ook beproefd worde...”

De op den 12^{en} Maart behandelde vraag luidde niet: „Biedt eene landing op de Hollandsche kust kans van slagen, b. v. tot het bereiken van een of ander strategisch doel?” maar: „hoedanig behoort zulk eene landing te worden verijdeld?” Op deze wijze is de vraag zuiver gesteld en moet, zonder van het onderwerp af te dwalen, zuiver worden beantwoord, niet enkel met inachtneming van de strijdmiddelen, waarover wij op het huidige oogenblik beschikken — kust en havens liggen feitelijk open, terwijl wij bij het sinds te lang gevolgde stelsel geen offensieve marine meer bezitten — maar met het oog op de middelen, die binnen ons bereik liggen, d. i. binnen de financiëele mogelijkheid. Onze

(1) Wij cursiveeren.

(2) Zie bl. 511 en 512.

Vergadering is geen Comité tot landverdediging, geen vertegenwoordigend lichaam, doch dient tot eenvoudige bespreking en verspreiding van zuivere denkbeelden op het gebied van krijgswetenschap, waarbij vooral de praemissen juist moeten worden gesteld, de vrije gedachtenwisseling zich niet achter alleen schijnbare financiële bezwaren mag verschuilen, al behooren deze wel degelijk te worden getoetst. Wij beamen volkomen hetgeen de heer Jeekel reeds opmerkte, dat die voorwaarden minder eigenlijk door den heer Marinkelle waren gesteld, toen hij aannam, dat de positie van Helder goed zou zijn verzekerd, de zuider stroomten ontoegankelijk achtte voor eene vijandelijke vloot, ja zelfs onderstelde, dat onze zeemacht als tegenwoordig in staat ware tot verdediging der toegangen van de Zuiderzee; — wij houden vol, dat de tot heden genomen maatregelen om aldaar eene landing op onze kusten te keeren, onvoldoende zijn, en onvoldoende zullen blijven, zoo lang deze, enkel op de zoetwater-marine en op de landmacht steunende, doch zonder offensieve marine, noodzaakt tot eene geheel lijdelijke verdediging, ons geheel afhankelijk stelt van 's vijands plannen en handelingen.

De schout-bij-nacht Casembroot, de redenaar van 12 Maart, ook de kundige schrijver van de jongste brochure over onze kustverdediging (1) kunnen dit gevoelen niet deelen . . . ! De groote Unionistische generaal Robert E. Lee schreef éénmaal aan zijn zoon het kernachtige woord: . . . la franchise est la fille du courage et de l'honnêteté . . .” Welnu! de helden van Simenoseki en van Aljeh's kust, mijn zoo hoog geachte leermeester in de krijgsgeschiedenis aan de Stafschool, beschouwen het als een bewijs van eerbied voor hun persoon, wanneer ik mij veroorloof vrijmoedig te verdedigen, hetgeen mij voorkomt reeds als theorie eene waarheid te zijn.

Daartoe wensch ik allereerst de krijgsgeschiedenis ter hand te nemen, om aan te toonen, dat landingen, mits *niet* door de marine verijdeld en stout aangevoerd, nagenoeg immer zijn ge-

(1) Onze Kustverdediging, eene Militaire Studie van de Kaart, door J. C. C. Den Beer Poortugael, Majoor van den Generalen Staf. Breda, Broese & Co. 1875.

lukt; waarbij tevens den heer Robidé van der Aa blijk, dat de bezorgdheid voor eene transportvloot van platboomde vaartuigen geenszins behoort tot een verouderd, een mytisch of romantisch tijdperk, maar dagteekent van alle tijden, zelfs van deze tegenwoordige eeuw.

Zoo leest men, dat de zeeslag van Ecnone (264 jaar vóór Christus) de eerste stap is geweest van Rome tot de wereldheerschappij, gevolgd door de landing van Regulus aan het hoofd van 40 000 man in Carthago.

De onderneming van Augustus tot landing in Griekenland, gedurende de laatste dagen van de Romeinsche Republiek, werd met 260 oorlogsbodems tegenover 170 vaartuigen van Antonius beslist *ter zee*, hoewel het leger van Antonius overmachtig was.

De middeleeuwen vermelden de tochten der Zweden en Denen naar de kusten van Engeland en van Frankrijk, hoog de Seine en de Loire op, zelfs tot nabij Italië, hoewel hunne vloten enkel waren samengesteld uit zoogenaamde *snekars*, eenvoudige visscherschuiten, elk voor 20 man ingericht.

De uitmuntend voorbereide landing van Willem den Veroveraar in 1066 van Normandië naar Engeland, slaagde door afwezigheid der vijandelijke scheepsmacht, en werd gevolgd door de overwinning van Hastings. Zes eeuwen later, in November 1688, gelukt het aan onzen eenigen stadhouder Willem III, met 500 vaartuigen, waarbij „ruim 60 pinken, als bijzonder *voor de landing* geschikt (1),” binnen drie dagen over te steken van Helleyoet naar het zuiden van Engeland; dank zijder werkeloosheid van de vloot van koning Jacobus, kon hij te Torbay landen, en aanvaardde Holland's stadhouder drie maanden later den troon van Engeland. Eveneens bestond de vloot, waarmede prins Maurits in 1599 12 000 voetknechten en 1600 ruiters inscheepte tot den inval in Vlaanderen — dezelfde vloot, die hij bij Nieuwpoort in volle zee zond, vór uit 't zicht, om zijn leger de keuze te stellen tusschen overwinnen of sterven — uit minstens 1300 oorlogsschepen, transport-, platboomde vaartuigen en binnenvaarders.

(1) Geschiedenis van het Nederlandsche Zeewezen door Jhr. Mr. J. C. de Jonge. 3e Deel bl. 60.

Na al hetgeen dezen avond reeds is aangevoerd omtrent de landing van 1799 in Noord-Holland en die nabij Old-Fort in de Krim, zal ik trachten niet in herhaling te vervallen. Ik kan echter niet verzwijgen, dat de lezing der artikels, voorkomende in den *Nieuwen Spectator* van 1853 en '54, eveneens van het werk van Krayenhoff en andere bronnen omtrent de landing van 1799, op mij een gansch anderen indruk heeft gemaakt, dan op den heer Marinkelle. Meer dan bij eenige andere landing, vond ik daarin het bewijs, dat deze niet *kon* worden verijdeld, geenszins omdat men niet op zijn „qui-vive” was, maar wijl de vloot van Story zoodanig was geblokkeerd vóór Helder, dat geen enkel Bataafsch vaartuig vermocht uit te loopen. Daarna vermeen ik het gelukken dier landing vooral te moeten toeschrijven aan de oordeelkundige beschikkingen van Abercrombie, zoodat in 1 uur tijds 2500 man werden aan wal gezet; eveneens aan het overstelpend artillerievuur der schepen; eene omstandigheid, die sinds aanzienlijk in beteekenis heeft gewonnen, en op grond waarvan o. a. de generaal Todleben, Menchikow verdedigt tegen de beschuldiging, geen poging te hebben gewaagd om den Verbondenen de landing te beletten, zelfs al had diens leger bij het landingspunt gereed gestaan: „Mener ses troupes sous un feu si terrible, pour tenter une entreprise dont le résultat était plus qu'incertain, équivalait à leur faire essuyer le feu d'une place forte pourvue des moyens de défense les plus formidables (1) . . .”

Het *resultaat van den veldtocht* in 1799 heeft, dunkt ons, niets gemeen met het *feit der landing*. Hoe verschillend men daarover moge oordeelen, soms wel naar autoriteiten als die lichtvaardig verhalende Fransche officier van Brune's staf, onderschrijven wij den *Spectator* „dat Calantsoog voor ons eene nederlaag is geweest; maar eene cervolle nederlaag, waarop men niet zonder hoogmoed mag terugzien. Vele dapperen hebben daar den dood gevonden; het edelst Hollandsch bloed heeft toen de duinen van Noord-Holland rood geverfd; maar de eer is ongedeerd gebleven, onze wapenroem is er niet door ontluiserd.” Gemis aan eene offensief handelende marine *moet* dergelijke nederlagen voorbereiden. De heer Marin-

(1) Todleben. Défense de Sébastopol. pag. 156.

kelle noemt zelf onder de omstandigheden, welke deze landing begunstigten „het ongehinderde meesterschap ter zee.” Ligt in dien wenk van een zeeofficier niet de leering, allereerst tot het *voorkomen* van oorlogsgevaar, daarna tot het afweren van gevaren op de kust, ons vooral ook op zee te doen gelden: eene thans minder onbereikbare taak dan een vijftigtal jaren geleden, toen het meesterschap op zee nog bijna uitsluitend werd berekend naar de getalsterkte der vloten, terwijl, sinds de omwenteling, aangebracht in het zeewezen door de toepassing van den *stoomvaart*, van den *ram* en door de verbetering van het geschut, het zwaartepunt is verplaatst naar snellen vaart en vaardigheid tot het aanbrengen van den stoot. De heer Marinkelle sprak verder: „nu onze zeemacht de ingangen der Zuiderzee kan verdedigen, nu den Helder eene vesting is” — maar deze woorden worden aangehaald uit een geschrift van 1854, dus vóór den strijd tusschen pantsering en zwaar geschut; toen konden wij nog in zekere mate bogen op eene offensieve marine; thans is deze verwaarloosd, terwijl het weerstandsvermogen van Helder geen gelijken tred heeft gehouden met de toenemende kracht der middelen van aanval. Zal dus 1799 ons leeren wat wij doen moeten, dan antwoorde ik met overtuiging: Verplaats het zwaartepunt onzer defensie van kust en zeegaten naar de marine, herstel deze tot eene meer offensieve rol, dan waartoe ze heden bekwaam is!

Dat het gelukken der landing in de Krim aan geheel exceptioneele omstandigheden zou zijn toe te schrijven, bleek mij zoo min uit het werk van den generaal Todleben als uit Fransche en Engelsche werken, dien veldtocht betreffende, als: de Bazaincourt, Niel's *Siège de Sébastopol*, Kinglake's *The Invasion of the Crimea* en andere. Dat de Russische vloot geene poging aanwendde om de onderneming te vrijdelen, vindt grootendeels verklaring in hare aanzienlijke minderheid in getalsterkte, even als uit de omstandigheid, dat ze, slechts uit weinige stoomschepen samengesteld, toenmaals de haven niet kon uitloopen. De overige heden avond door den heer Marinkelle tot mij gerichte tegenwerpingen mogen worden weêrlegd door nader te wijzen op de mogelijkheid eener landing met weinig diepgaande vaartuigen, niet door den geëerden redenaar van 12 Maart erkend.

Sinds de fabuleuse tochten van Xerxes, van de Kruisvaarders, en na de uitvinding van het buskruid is in onze opvatting niets te vergelijken met het kolossale ontwerp van Napoleon in den aanvang onzer eeuw, om met 150 000 veteranen onder bescherming van 60 linieschepen op 3000 platboomde vaartuigen naar Engeland over te steken. Het is te betreuren, dat deze onderneming bij den op nieuw uitbrekenden oorlog niet is uitgevoerd; terwijl duizenden krijgslieden toch Zwaben, Moravië, Spanje en Portugal hebben gedrenkt met hun bloed, zeker met minder leering voor de krijgswetenschap dan eene onderneming zou hebben opgeleverd, waarvan de enkele omstandigheid, dat zij onverpoosd 3 jaren lang het brein van den grooten Napoleon bezighield, de mogelijkheid wellicht voldoende constateert. De voorbereiding daartoe van 1803—'5, ons omstandig weergegeven in de „Correspondance de Napoléon,” vormt een der schoonste monumenten voor de werkzaamheid, het doorzicht en de volharding van dien grooten veldheer.

Deze overtocht moest in 2 dagen geschieden met *kanonneersloepen*, platboomde schoeners; met *kanonneerbooten*, met kielvorm als visschersbommen, die werden geroeid; eindelijk voor het meeren-deel met 2 à 3000 „*péniches*,” zijnde groote, open roeivaartuigen als loggers getuigd, met 1.5—2 M. diepgang.

Reeds in 1798 had Bonaparte aan het Directoire voorgesteld 40 000 man naar Engeland in te schepen op 400 kanonneersloepen en 400 „*bateaux pêcheurs*,” terwijl 10 000 Bataven met 250 platboomde vaartuigen, elk met 1 vuurmond en 60—80 man, Schotland moesten bedreigen.

Op den 23^{en} Maart 1805 schrijft Napoleon te Malmaison, geheel vervuld van zijn ontwerp, aan den maarschalk Soult:

„... j'attache une grande importance aux manoeuvres des péniches, surtout pour le débarquement. Une division de péniches peut porter 1200 hommes: 10 divisions peuvent donc porter 6000 hommes: que ces 6000 grenadiers, dans un débarquement donnent à propos et dans l'endroit convenable, ils doivent balayer la place et donner lieu au débarquement . . .”

Zoo al in de hoog belangrijke briefwisseling van Napoleon met de vice-admiraals Decrès en Ganteaume, even als met de maarschalken in het kamp van Boulogne, eenige twijfel doorstraalt

aan het welslagen der onderneming, dan vloeit deze voort uit vrees voor de aanwezigheid van een Engelsche vloot in het Kanaal, die de landing dreigde te verijdelen; daarom trachtte hij zich op alle wijzen zekerheid te verschaffen omtrent Nelson's afwezigheid in de Europeesche wateren, en de Engelsche zeemacht naar de kolonieën te lokken. Terwijl hij één oogenblik wrevelig uit Milaan schrijft aan Decrès:

„ . . . Si l'Angleterre est pénétrée du jeu sérieux qu'elle joue, elle doit débloquer Brest; mais je ne sais pas, en vérité, quelle espèce de précaution elle peut prendre pour se mettre à l'abri de la terrible chance qu'elle court. Une nation est bien folle, lorsqu'elle n'a point de fortifications, point d'armée de terre, de se mettre dans le cas de voir arriver dans son sein une armée de 100 000 hommes d'élite et aguerris. Voilà le chef-d'oeuvre de la flotille! . . .” — zegt hij in Juli 1805 vol moed aan Ganteaume: „ . . . maître trois jours de la mer, vous nous mettrez à même de terminer le destin de l'Angleterre . . .” — en in het kamp te Boulogne, vernomen hebbende, dat Nelson met 20 linieschepen lag in de Middellandsche Zee, toen alle troepen reeds waren ingescheept, roept hij in vervoering uit: „ . . . maîtres 12 heures de la traversée, l'Angleterre a vécu . . .”

Voegt men daarbij, dat de vice-admiraal VerHuell in 1805 tot ondersteuning van voornoemde onderneming meer dan 300 bodems, waarbij een groot aantal pramen en platboomde transportschepen, in het gezicht en onder het vuur van de Engelsche schepen overbracht van Vlissingen naar Ambleteuse en Boulogne; overweegt men de kansen, welke Jomini reeds in 1830, dus vóór den stoomvaart, opsomt, ten gunste eener landing met platboomde vaartuigen over zee, ondernomen door eene groote mogendheid tegen een land van minderen rang, zij het tot eene diversie, of tot het bezetten van een vast punt — dan vragen wij nogmaals, of men in dit opzicht tot onze kustverdediging geen rekening zal houden met de lessen der krijgsgeschiedenis van ons eigen land, van onze eeuw, met het gevoelen van groote strategen als een Napoleon en een Jomini? — Stemmen wij ten volle in met de hooge staat- en krijgskundige beteekenis door den schout-bij-nacht de Casembroot gehecht aan de positie van Helder; hooren wij, helaas!

door den majoor Den Beer Poortugael prediken, dat het zeegat, trots een vuurmond, trots fort en welke wij *zelfs nog niet* bezitten, toch kan worden geforceerd, terwijl de maritieme inrichtingen van het Nieuwe Diep ongestraft van uit zee kunnen worden gebombardeerd; doorgronden wij zoodoende al de gevaren, welke deze gewichtige stelling bedreigen bij een aanval ter zee met eenen aan de landzijde gepaard: dan zien wij alleen heil tot bestrijding van een aanval aan de zeezijde, in een voldoende talrijke marine — voldoende als op 12 Maart door ons in cijfers gebracht, niet enkel om bij de drempels der zeegaten actief op te treden, aldaar 's vijands zware pantsers den doortocht te ontzeggen maar ook om eene landing verder zuidwaarts te verijdelen.

Zonder de vloot zullen de troepen daartoe te laat komen. Wij willen dat gevoelen staven met de cijfers van den geachten majoor Den Beer Poortugael tegenover de stelling van den heer Marinkelle, tevens ter beantwoording van den heer Lutz, die meent, dat met ons geconcentreerd verdedigingsstelsel minstens 20 000 man voor de kust zouden kunnen worden afgezonderd. Geenszins hechten wij aan een geconcentreerd verdedigingsstelsel het denkbeeld van opstelling onzer strijdkrachten *achter* de Nieuwe-Hollandsche-Waterlinie: integendeel zouden wij zoo lang mogelijk het verder oostwaarts gelegen terrein wenschen te bezetten.

Behalve het, onzes inziens gevaarlijke, vooral in zijn mond te bejammeren voorstel van den majoor Den Beer Poortugael, om met betrekking tot de inrichting onzer doode strijdkrachten aan de kust eene afwachtende houding aan te nemen, achten wij zijne voorstellen tot verdediging der zeegaten hoogst belangrijk. Minder is dit het geval met het tweede gedeelte, de verdediging der kust betreffende, dat, minder volledig en consequent behandeld, beter zou heeten, de verdediging des lands tegen een aan de zeezijde binnengedrongen vijand, wijl niet wordt aangetoond, hoe de landing moet worden *verijdeld*, de kust niet wordt verdedigd, maar hoe het voortrukken na eene *niet verijdelde* landing zal worden tegengegaan. De werking, die hij daarbij aan de marine toedenkt, is nagenoeg nul, nog aanzienlijk minder, dan door den heer Marinkelle is betoogd, zoodat bij dit gedeelte geheel toepasselijk is de aanspraak van den generaal in *Sic Transit* van den Schoolmeester:

„Waarde schutters! voetvolk! ruitery! veelgeachte armee!

„Dit is hier eigenlijk een veldtocht te land, en geenszins ter zee.”

De majoor Den Beer wil zich bij de voorloopige troepenopstelling aan de kust enkel tot observatie bepalen, om den vijand in het oosten of het zuiden alle 4 de divisieën met de reserve-brigade te kunnen tegenoverstellen. Primitief komt dus zelfs niet ééne divisie aan de kust: alleen de vestingen Helder, Brielle, Hallevoetsluis, Willemstad worden van bezettingen voorzien, 2 regimenten cavalerie langs het strand, wellicht 2 bataljons bij Alkmaar gestationneerd. Hij rekent de vijandelijke vloot eerst te bespeuren, bij nadering uit het noorden, van den uitkijk op Vlieland, uit het zuiden komende van Westcapelle; aannemende, dat ze bij 8-mijlsvaart nog $7\frac{1}{2}$ uur noodig heeft alvorens het anker vóór de landingsplaats kan worden geworpen, dat $1\frac{1}{2}$ uur later het eerste échelon voet aan wal zet, zegt hij, dat wij minstens 9 uur, somtijds slechts 6 uur vooruit zullen zijn verwittigd. Het geheele plan van den heer Den Beer Poortugael is dus gebaseerd op de *zeer betwijfelbare stelling, dat het hoofdkwartier 9 à 6 uren te voren zal zijn gewaarschuwd, wanneer eene landing op handen is.*

Wij gelooven, dat men noch van Vlieland, noch van West-Capelle, — dat de vijand bovendien vooraf kan bezetten — iets van die vloot zal bespeuren, omdat deze zich wel zal wachten in 't zicht te komen. Zonder onze kruisers op verre afstand in zee, welke signalen geven, en met de geopperde, voor eene landing meest te vreezen hypothese van platboomde vaartuigen, behoeven, van af het tijdstip, dat de vloot van de landingsplaats gezien wordt, tot het débarquement van de eerste troepen, onder eenigszins gunstige omstandigheden, hoogstens 2 à 3 uur te verloopen. Ik reken daarbij 6-mijlsvaart, in 't zicht komen bij dag op 3 mijl afstand, en geen ten anker komen, maar vierkant op den wal loopen van platte rivierstoomers met platte rivierschepen of pramen, als in de Krim op sleeptouw genomen. Alle landingsvoorbereidselen kunnen reeds bij den afvaart op de Fransche kust of in de Jahde, in elk geval buiten zicht in zee worden getroffen, terwijl met platboomde vaartuigen de ontscheping, althans voor de manschappen, daarin bestaat, dat zij *uit* de vaartuigen stappen, hoogstens op gevaar van natte voeten te krijgen. Dat landingstroepen daarvoor

niet vreezen, heeft de landing te Lehoe bij de 2e expeditie van Atjeh geleerd.

De majoor verklaart, dat zelfs de tijd van 6 of 9 uur te kort is om eene eenigszins belangrijke troepenmacht te disloqueeren: ééne divisie en de reserve-brigade, te zamen 12 bataljons, 2 eskadrons en 5 veldbatterijen, kunnen niet binnen $9\frac{1}{2}$ uur van de omstreken van Utrecht tot de losplaatsen tusschen Voorburg, 's Hage en Delft worden vervoerd, waarna de kust nog moet worden bereikt. Tenzij dus op centrale punten b. v. Alkmaar, Leiden en 's Hage vrij aanzienlijke troepenmassa's zijn gestationneerd, zullen wij geene troepen hebben om de landing te beletten, geene gelegenheid om ze tijdig aan te voeren. Het zal dus *te laat* zijn om de landing zelve te beletten; daarom beschrijft de majoor op welke wijze hij den feitelijk gelanden vijand verder van Zuid-Holland zal afsluiten; het behoud van den Helder, toch waarschijnlijk veelal het doel, wordt verder niet besproken.

Bij een onderstelden oorlog met Frankrijk of Duitschland wordt, volgens het stelsel van den majoor Den Beer, d. i. zonder eene offensief handelende marine, de landing *geenszins* verijdeld, komt het leger te laat, namelijk als de landing reeds is gelukt. Aan den regel, dat geen enkel vreemd soldaat voet aan wal zet, wordt dus *niet voldaan*.

Stationneert men aanstonds ééne divisie in Noord- en Zuid-Holland b. v. tusschen Alkmaar, Haarlem en 's Hage verdeeld, dan nog gelooven wij, dat bij de groote waarschijnlijkheid van eene diversie, wellicht van twee landingen gelijktijdig, waardoor in ieder geval groote onzekerheid omtrent het eigenlijke landingspunt zal heerschen, zoodat het vervoer eerst kan beginnen, wanneer de landing feitelijk is nangevangen, het een toeval mag heeten, wanneer op het landingspunt 1 of 2 bataljons en 1 batterij vereenigd zullen zijn, vooral wanneer onze divisieën slechts 8 bataljons en 2 of 3 batterijen blijven tellen. De

afstand van Alkmaar naar	Petten Calantsoog	} bedraagt minstens $\frac{17}{26}$ K. M.;
van 's Hago		
„ Poeldijk	} naar ter Heide is	} 11 9 K. M., door infanterie
„ Naaldwijk		

gemiddeld in $4\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$, $2\frac{3}{4}$, $2\frac{1}{2}$ en $3\frac{1}{2}$, altijd meer dan 2 à 3

uur af te leggen, de tijd, door mij aangegeven tusschen de aankomst vóór en het debarquement der voorste troepen aan de kust.

De aanvoer per spoor van Haarlem } naar Alkmaar zal onder
's Hage }

gunstige omstandigheden eischen $4\frac{1}{2}$ uur. Ook in dit geval zullen de troepen dreigen te laat te komen. De toepassing van den stoomvaart en van de spoorwegen verzekert geenszins *gelijke* voordeelen aan den verdediger als aan den aanvaller; het landingsleger heeft met de vermoeyenis en het tijdverlies bij verzamelen, embarqueeren en débarqueeren aan de stations geen rekening te houden; bovendien hebben de schepen het in hunne macht zich telkens *uit het gezicht van de kust* te verwijderen, waarna men aan land weer geheel onzeker is omtrent hunne plannen.

Mogen wij thans aangeven, hoedanig wij eene landing met behulp eener offensieve marine zouden wenschen te verijdelen.

Zoodra de landingsvloot de Fransche kust of wel de Jahde verlaat, moeten onze kruisers, zee-uhlanen als de Aruba met 10-mijlsvaart, haar verkennen en bericht geven, overal waar zij een seinpost aan de kust vinden. Twee of drie etmalen, zelfs reeds 27 uur stoomens als van de Jahde naar onze kust, wil zeggen, dat er *een nacht* in zee moet worden doorgebracht. Daarvan moet onze zeemacht profiteeren. Onze ramschepen moeten naar buiten, en, het voorbeeld volgende van de Engelschen, de Hollanders en de Zeeuwen onder Lord Seymour, ons zoo schoon door Motley beschreven (1), die de Armada van Medina Sidonia, van af de Spaansche kusten tot in het Kanaal bestookten moeten zij, elk gevecht vermijdende, des nachts bij voorkeur trachten te komen tusschen de transportschepen om die te rammen, des daags 's vijands zware pantsers bezighouden. Leest men de *Revue Maritime & Coloniale* en andere maritieme tijdschriften van gezag (2), dan moeten die ramschepen daartoe groote snelheid bezitten, minstens 13 mijl. Noch de monitors van 26 d.M., noch de nieuw ontworpen monitor van 33 d.M. — ook door den majoor Den Beer aangeprezen tot verdediging der zeegaten — hebben die snelheid; groote snelheid

(1) History of the United Netherlands. Vol. II.

(2) Ook La Marine française. Revue des deux Mondes 1 Juillet 1874.

dwingt onvermijdelijk tot grooter schip. Daartoe zijn noodig ramschepen van minstens 46 d.M.: theoretisch oordeelende het kleinste pantserschip, dat 13-mijlsvaart kan verkrijgen, en tevens zeewaardig genoeg is, om, door 's vijands zwaardere pantsers in het nauw gejaagd, naar zee te kunnen vluchten; — 13-mijlsvaart, één zwaar kanon (28 of 30 c.M.) en geschiktheid om dit ten allen tijde in zee te kunnen gebruiken, ziedaar den eisch voor onze ramschepen. Deskundigen mogen beoordeelen of deze eischen uitvoerbaar zijn.

Met den heer Marinkelle, en met behulp van de météorologie, goed weder onderstellende, moeten ook de staunches en de torpédo-booten naar buiten. Die knorhanen kunnen alle gaten uit en moeten, geloosd door garnalen-visschers, door gleuven en geulen, door scharen en vlijen de gaten uit naar zee en op de transportvloot aan. Al onze zeegaten vooraf te blokkeeren, en 'zoo te blokkeeren dat de onzen er onmogelijk ook des nachts kunnen uitloopen, achte ik ondenkbaar; even als het mogelijk blijft om met eene kleine, dappere ruiterspatrouille door een beschermenden sluier van cavalerie te sluipen, tenzij daarbij door den vijand eene onbereikbare sterkte van eskadrons worde aangewend, kan men door snellen vaart ook 's vijands blokkade verschalken, ten ware hij daartoe zooveel vaartuigen bezigde, dat de aanvaller niets meer overhoudt om de transportvloot te convoiereen, in welk geval een paar vlugge ramschepen voldoende zullen zijn om deze uit elkaar te jagen.

Terwijl nu de groote ramschepen, als een *Koning der Nederlanden*, 's vijands zware pantsers bezighouden, volbrengen de kleinere hun vernielingswerk te midden der transportvloot, inbrekende in deze weerlooze vaartuigen, welke, sinds de toepassing van den stoomvaart, de meeste soldaat- en zeemanschap der oorlogsbodems van den vijandelijken Staat, niet zal vermogen te redden (1). Als op zoodanige wijze bezuiden den Hoek van Holland, van Brouwershaven of van Zierikzee, dan wel benoorden Texel, Vlieland of Terschelling het zwaar geschut in zee doudert, dan kan men aan den wal bij tijds gewaarschuwd zijn; komt dan, niettegenstaande

(1) Lustbrief van prins Willem III aan den Lt.-Admiraal Generaal Herbert. Geschiedenis van het Zeewezen, 3e Deel bl. 54.

het offensief van onze vloot buitengaats, de transportvloot toch voor de kust, dan komt ze daar toch stellig veel later en in minder goede orde, dan het geval zou wezen, wanneer wij geen offensief handelende marine in zee hadden gehad. Dan is er tijd gewonnen en kan de landmacht wellicht in het duin gereed staan om door haar werkzaam geschut- en snelvuur het aan den wal komen te verijdelen — maar dan ook zal dit in beginsel zijn geschied door de zeemacht, welke daartoe de mogelijkheid zal hebben daargesteld.

Is deze taak door de marine volbracht en gaat ze terug op de zeegaten, dan wacht haar nieuwe strijd, om het forceeren door den vijand te keer te gaan, waarbij de ram hoofdzaak, het geschut secundair wordt. Rook, kruiddamp en versperringen zullen onvermijdelijk leiden tot eene mêlée, doch eene mêlée in de nauwte, op een terrein, dat den vijand onbekend is, waarop wij daarentegen geheel vertrouwd moeten zijn, waar een *Koning*, zelfs reeds een *Buffel*, evenveel waard is als een *Kaiser*.

Onze zeegaten moeten verdedigd worden door onze zeelui, geholpen zooveel mogelijk door vaste sterkten aan den wal. Onze *Koningen* en *Buffels* hebben alleen raison d'être om dat te doen; kunnen zij den vijand niet buiten de gaten houden, dan moeten zij zich daar opofferen, met hun lijk den weg versperren, doch komt geen terugtrekken te pas.

Onze zeemacht zal èn in zee, èn voor de kust eene harde, moeilijke, veeltijds ondankbare taak hebben; veel zelfopoffering, de ondergang of het lot van een Van Speyk zal hare glorie vormen — maar dit is eenmaal hare roeping, den medicus of den cavalerist gelijk, wiens leven elken dag in de ziekenkamer of te paard wordt gewaagd.

Ondernam ik het als ruiterofficier den 12^{en} Maart eene samenstelling onzer marine te ontwerpen, dan acht ik mij verplicht te ontleden, op welke theoretische beginselen deze organisatie berust, berekend op de te duchten gevaren en het te vervullen doel; vervolgens, hare aanwending en opstelling te vermelden; eindelijk te becijferen, welke mogelijkheid ik zie om ze te bemannen.

Even als het tijdperk der linéaire tactiek werd afgesloten door

Napoleon, en thans de vechtwijze in verspreide orde, bij toenemende volmaking der vuurwapenen, voor goed 's Keizers perpendiculaire opstelling heeft verdrongen, is sinds de invoering van *den stoom*, van het *pantser* en van het *zwaar geschut* de tactiek ter zee gewijzigd, eene wijziging welke *de ram* belooft terug te voeren tot de vechtwijze der Ouden, reeds bij Actium gevolgd.

Nog bij Trafalgar schaarden zich de vijandelijke vloten aanvankelijk tot een hevigen geschutstrijd op twee evenwijdige linieën, om daarna te enteren. Blonk Nelson als een flickerende ster op het gebied der zeetactiek, nadat eenmaal de toepassing van den stoom elke evolutie had onafhankelijk gemaakt van den wind, legden de Russische admiraal Boutakov, de kapitein t/z. Lewal, ook Sir Howard Douglas de grondslagen tot de formatie der elkaâr wederzijds ondersteunende échelons in wigvorm; tot meer offensieve handelingen, na de verwoestingen door een ruw gebouwd pantservaartuig der Geconfedereerden aangericht onder de vloot der Unionisten op de reede van Hampton, werd het overwicht van den ram erkend en zien wij de pantservaartuigen — noodzakelijk geworden bij het toenemend vermogen der kustartillerie — voorzien van den snavel der oude galeien. Het gewicht daarvan bleek op nieuw bij den aanval van den Oostenrijkschen admiraal Tegethoff op de *Re d'Italia* bij Lissa, het belangrijkste zeegevecht sinds Trafalgar — zoodat men thans kan zeggen van den ram „*que l'éperon est l'arme de l'avenir.*”

De zeeslagen van den toekomst zullen zich dientengevolge oplossen in eene reeks van partiële tournooien van pantserschepen met spoor en spriet-torpédo gewapend, twee aan twee, waarbij de overwinning zal blijven aan de meest talrijke eskaders. Kunnen wij in dit opzicht niet wedijveren met de groote maritieme Mogendheden Engeland, Frankrijk, Rusland en Duitschland, behoort onze vloot reeds om die reden elk zeegevecht te ontwijken, daarentegen zal de overwinning ook bij de tegenwoordige oorlogvoering ter zee, behalve van het getal der vaartuigen, afhangen van het vermogen der oorlogsbodems, vooral ook van het weten en het kennen der scheepsvoogden. Onze tactiek ter zee moet bestaan in zwermaanvallen; daartoe is noodig, *veel varen* tot manoeuvreervaardigheid, *ramoefeningen*, en een *uilmuntend materieel*, in snelheid

minstens gelijkstaande met de beste bodems onzer naburen: op die wijze zal niet alleen de getalsterkte, maar ook de individuële meerderheid der vaartuigen beslissen. Ook daarom verdient het aanbeveling, al onze vaartuigen van oorlog, niet enkel monitors, maar staunches, zelfs stoombarkassen van rammen te voorzien; terwijl zulk een anavel onder gunstige omstandigheden eene groote meerderheid op ongespoorde charters van gelijke grootte verzekert, schaadt ze in geen enkel opzicht.

Bij een aanval van de land- en van de zeezijde tegelijk, dreigt ons aanstonds, ten zij men daartegen gewapend zij, afsluiting aan de zeezijde door strenge blokkade.

Met den vijand vóór onze linieën, met zijne schepen op de kust, zullen de provinciën Utrecht, Noord- en Zuid-Holland eene groote ingesloten vesting gelijken. En hoe zal dan bij langdurigen wederstand worden voorzien in de verpleging eener opgehoopte bevolking van menschen en van dieren? Van waar zal het graan worden aangevoerd tot brood; van waar de fourages voor de paarden; van waar zelfs steenkolen om de defensieve marine onder stoom te houden? — Alweder zijn daartoe onmisbaar blokkadebrekers, dat zijn krachtige en vlugge oorlogsschepen, als een *Koning der Nederlanden* en monitors 1ste kl., welke 's vijands bodems, de gaten blokkeerende, bezighouden, om aan de blokkade-runners, dat zijn handelsschepen, gelegenheid te geven om uit of in de havens en riviermonden te loopen, en in het ravitaillement onzer belegerden te voorzien.

Niet minder schouwe men voor onze handelsbelangen op de toekomst, welke, volgens autoriteiten als de vice-admiraal Touchard, Dislère en anderen, voor *den kruiseroorlog* open licht, die alleen met snelle stoomers doelmatig kan worden gevoerd.

De verklaring van 16 April 1856 (1), afgelegd op het Congres te Parijs, waarbij de kaapvaart voor goed werd afgeschaft, heeft het karakter der zeeoorlogen aanzienlijk gewijzigd, in zooverre de vloot zelve thans moet verrichten, wat vroeger door particulieren geschiedde, de kaapvaart door den kruiseroorlog is vervangen.

(1) Les Croiseurs. — La Guerre de course. Dislère, Revue Maritime et Coloniale 1874.

Te allen tijde behoorde het benadeelen en de vernietiging van den vijandelijke handel tot de rol der marine. Sinds het tractaat van Parijs is hare taak in dat opzicht nog uitgebreid, tevens door de toepassing van den stoom op de koopvaardijvaart nog zeer bemoeielijkt, hoewel ook het vermogen van de kruisers in gelijke verhouding door den stoom is toegenomen.

De rol der kruisers bestaat niet alleen in het prijsmaken van handelsvaartuigen, de vijandelijke vlag in alle zeeën te vervolgen, maar ook den vijand door ondernemingen op kleinere schaal te benadeelen, schattingen te heffen in kustplaatsen, vooral om in de koloniën het voorbeeld te volgen der oude boekaniers van de Antillen. Het middel klinkt wel is waar barbaarsch, doch is practisch en ligt voor de hand: veeltijds zal het de voorkeur verdienen, schattingen te heffen in onbeschermden vijandelijke havens, boven de kans van een wissen dood in den strijd tegen gepantserde forten. In spijt van de philantropie onzer eeuw, van Christelijke beginselen, en de klaagliederen, reeds door Grotius, den eersten wetgever op het gebied van oorlogsrecht, aangeheven, zijn de middelen tot wederzijdsche vernieling alleen minder wreedaardig geworden, doch is het doel, het onvermijdelijk gevolg van den oorlog, onveranderd gebleven.

Het prijsmaken van vijandelijke koopvaarders is volkenrechtelijk geoorloofd; de koopvaardijvloot vormt toch eene krachtige hulp als bron van welvaart, vooral tot bemanning van de oorlogsvloot. Vroeger legde Engeland bij het afbreken der diplomatieke onderhandelingen embargo op 's vijands schepen, gaf last om alle handelsvaartuigen, die men ter zee ontmoette, prijs te maken, en berokkende ook ons dientengevolge onberekenbare schade. Het prijsmaken van handelsvaartuigen als thans door oorlogsbodems, zal den handel des vijands ontzachelijk benadeelen; zijn kracht zal dientengevolge worden gebroken, het doel van den oorlog op die wijze te spoediger worden bereikt.

De eisch, om handelsvaartuigen nimmer door oorlogsbodems te doen nemen — o. a. vroeger door den heer Blussé gesteld — zou geheel ten bate komen van zeevarende mogendheden zonder voldoende marine, en dus een groot voordeel ontnemen aan groote zeemogendheden. Stellen wij ons niet voor, dat deze illusie ooit

zal worden vervuld: immer zal zulk een voorstel worden opgenomen en van de hand gewezen als „une théorie pour l's besoins de la cause.”

Bovendien zijn Amerika, Spanje, Mexico, *niet* tot het verdrag van Parijs toegetreden; Engeland weigert om deel te nemen aan de voorgestelde conferentie van Petersburg, wijl het zijne maritieme rechten niet verlangt prijs te geven. Alle maritieme mogendheden bezitten eene speciale vloot van kruisers, zooals het in de officiële taal heet, tot *bescherming van den nationalen handel*, maar juist gezegd, tot *vernietiging van de vijandelijke koopvaardij*; wij bezitten daartoe op dit oogenblik enkel een 12tal oude schepen, niet tot dat doel gemaakt, niet beantwoordende aan de tegenwoordige eischen van snelheid en vermogen.

Sluiten wij onverantwoordelijk het oog voor de gevaren, waarmede de kruiseroorlog bij het eerste vijandelijke kanonschot onzen handel bedreigt: wapent Nederland zich daartegen niet, dan zal onze handel aanstonds zulke ontzachelijke nadeelen lijden, dat enkel reeds de réclames, oprijzende in onze koopsteden, tot een overhaasten vrede, dan zeker onder harde voorwaarden, konden dwingen. Daarom vermeldde ik op 12 Maart de noodzakelijkheid van 6 kruisers (type Atjeh) 1ste klasse, 10 kruisers 2de klasse, verder 10 schroefstoomschepen 3de klasse, tevens geschikt tot den dienst als éclaireurs; alweder mogen deskundigen het middel aangeven om deze kruisers onderweg van kolen te voorzien.

De navolgende staat, grootendeels getrokken uit de *Revue Maritime et Coloniale* van October '74 en van April jl., geeft een overzicht van hetgeen tot heden bij onze zeevarende naburen tot den kruiseroorlog is voorbereid, waaruit, in verband met de sterkte hunner koopvaardijvloot, is af te leiden in welke verhouding hunne en onze scheepvaart wederkeerig worden bedreigd.

Volgens Dislère (1) bezaten in 1874 aan

(1) *Revue Maritime et Coloniale*, Octobre 1874. Situation des différentes marines de croisières au 1 Janvier 1874.

KRUISERS:

	1 ^e Klasse.	2 ^e Klasse.	3 ^e Klasse.	Totaal.
Engeland	27	31	37	95
Frankrijk	15	17	23	55
Duitschland	5	8	2	15
Nederland in 1874	5	7	5	17
Nederland thans, na af trek van wat se- dert vervallen is	2	5	5	12
Nederland zal bezit- ten, volgens voor- stel 12 Maart jl.	6	10	10	26

De handelsvloot was in 1874—75 als volgt samengesteld (1):

Engeland 23540 zeil- en stoomschepen.

Frankrijk 4095 id. id.

Duitschland 3703 id. id.

Nederland 1525 id. id.

waaruit volgt, dat procentsgewijze in cijfers uitgedrukt:

1000 Handelsschepen van	worden bedreigd door % kruisers van				
	Engel.	Frank.	Duitschl.	Ned. thans	Ned. bij voorstel 12 Maart.
Engeland	—	2.4	0.6	0.5	1.1
Frankrijk	23	—	3.6	3	6.3
Duitschland	26	15	—	3.2	7
Nederland	62	36	10	—	—

Het bezit van een voldoende aantal kruisers — bij ons voorstel althans verdubbeld en daarmee toereikend — zal vooral dienen tot het *voorkomen* van den oorlog, om bij den aanvaller de overtui-

(1) *Revue Maritime et Coloniale*, Avril '75, pages 267, 268. *Statistique des navires de commerce du globe.*

ging te vestigen, dat ook zijn handel daarbij aan groote nadeelen van onze zijde zal zijn bloot gesteld. Als thans, is onze handel nagenoeg onbeschermd.

Aube zegt terecht: „La guerre de course reste pour les nations maritimes la garantie la plus réelle de la faiblesse contre la force qui la dédaigne, de la justice contre la force qui la nie.”

Zoo goed als de organisatie van het leger behoort overéén te stemmen met de eischen der landsverdediging, behoort ook voor de verdediging aan de zeezijde, dientengevolge voor het materiëel der marine een bepaald *stelsel* te worden aangenomen — niet enkel een varia van typen, waardoor men, volgens M. Scott Russell, wel eene *marine*, maar geen eigenlijke *vloot* verkrijgt.

Op de thans ontwikkelde grondslagen baseerde ik mijn voorstel tot organisatie onzer weermiddeleu ter zee, waarbij ik vermeen, dat het *aantal* en *de soort* der vaartuigen voldoen aan de eischen tot *verdediging onzer zeegaten* en tot het *verijdelen eener landing* in offensieven zin door zwermaanvallen; tevens tot voorbereiding van den *kruiseroorlog*. Het aanvals- en weerstandsvermogen, geheel van technischen aard zijnde, worde bepaald door de vorderingen der wetenschap bij ons en bij onze naburen. De binnenlandsche verdediging door riviervaartuigen behoorde niet tot het behandelde onderwerp.

Vermelden wij tot nadere verantwoording de opstelling en de aanwending, welke onzes inziens met de aangegeven organisatie der marine is te bereiken.

Tot vereenvoudiging noemen wij ramschip, het tipe *Koning der Nederlanden*, zijnde een goed gepantserd vaartuig met 6 M. diepgang en 14- à 15-mijlsvaart. De overige pantservaartuigen, alle eveneens van ram voorzien, onderscheiden wij in monitors 1e en monitors 2e klasse, de eerste met 4,7 M. diepgang (als *Buffel* en *Guinea*) en 13-mijlsvaart, ook bestemd tot werking buitengaats; de 2e klasse, met 2,6 M. diepgang en 7-mijlsvaart tot verdediging binnengants. Voor de kruisers 1e en 2e kl. vragen wij met Dislère eene maximum snelheid, ook tegenover pakketbooten, van 16 en 14 mijl, enkele zware vuurmonden en een ram om *des noods* zijn tegenstander, een oorlogschip zijnde, in den grond te booren, indien een gevecht onvermijdelijk is.

Die opstelling kan dan worden ongeveer als volgt:

	Rammen.	Monitors.		Stanchies.	Kruisers 3e kl. (Eclaireurs).
		1e Kl.	2e Kl.		
In het Vlie			2	4	2
Stelling Helder-Texel	3	3	6	4	2
In de beide Maasmonden			2	4	1
Voor Goeree		2	3	4	1
Voor Brouwershaven		2	3	4	2
In dienst	3	7	16	20	8
Reserve	1	1	4	4	2
	4	8	20	24	10

KRUISERS:

	1 ^e Klasse.	2 ^e Klasse.
In de Noord- en de Oostzee	1	1
In den Atlantischen Oceaan (Noord en Zuid)	1	2
In de Middellandsche Zee		1
In de West-Indische Wateren		1
In de Oost-Indische id.	2	3
Voor China, Japan en Perzië	1	1
In den Grooten en den Indischen Oceaan.	1	1
Totaal	6	10

Ten laatste blijft over aan te toonen, op welke wijze eene vloot, naar het ontwerp van 12 Maart, ware te bemannen.

Volgens de tegenwoordige bemanningsstaten, zijn daartoe ongeveer noodig:

1°. tot directe verdediging des lands (de Kolonieën buiten rekening gelaten):

In dienst.	Reserve.	Totaal.
3 Rammen, (200 koppen elk) = 600 koppen	1 Ram.	4 Rammen (type <i>Koning der Nederlanden.</i>)
7 Monitors 1e Kl. (125 koppen elk) = 875 koppen	1 Mon. 1e Kl.	8 Monitors 1e Kl. (type <i>Buffel.</i>)
16 Monitors 2e Kl. (70 koppen elk) = 1120 koppen	4 " 2e Kl.	20 Monitors 2e Kl.
20 Stannches (25 koppen elk) = 500 koppen	4 Staunches	24 Staunches.
8 Kruisers 3e Kl. (als <i>Eclaireurs</i>) (80 koppen elk) = 640 koppen	2 Kruisers 3e Kl.	10 Kruisers 3e Kl.

Totaal in dienst ± 3700 Man.

Reserve ± 1300 „

Te zamen ± 5000 „

2°. tot den kruiseroorlog (indirecte verdediging des lands):

6 Kruisers 1ste Kl. (200 koppen elk) = 1200 Man.

10 „ 2de Kl. (125 „) = 1250 „

Te zamen = 2450 Man.

In het geheel tot de bemanning noodig rekenende 7500 man, zouden wij 2500 vrijwilligers wenschen te plaatsen op de kruisers en 2000 op de vloot, totaal 4500 vrijwilligers, door 3000 zee-miliciens aan te vullen.

De Bijlage A der laatste Marine-Begrooting vermeldde 2699 vrijwilligers; rekt men echter een vlottend getal van ± 1000 vrijwilligers, op weg naar of van de Kolonieën enz., ± 650 op de overige vaartuigen in zee en ± 300 mariniers in Atjeh, dan blijft voor eene eventuele snelle mobilisatie slechts over een getal van ± 750 man, waarbij nog een aantal officieren en non-combattanten.

Constateeren deze cijfers op zich zelf reeds een onvoldoend aantal vrijwilligers bij de marine, niet minder teekent het Verslag „der Commissie van Enquête omtrent den toestand van de Nederlandsche Koopvaardijvloot” grooten achteruitgang in de scheepvaarbeweging bij onze natie, welke toch éénmaal den bezem in den mast voerde, als teeken van hare heerschappij aldaar.

De lust tot vrijwillige dienstneming bij de marine moge vooral worden opgewekt door meer en onafgebroken *varen in zee* op zeeschepen — thans verloopen onze vrijwilligers, door dat zij te uitsluitend dienen op stoomschepen in Indië —, door hoogere gages, verbetering van het lot van den ouden zeeman, op de wijze als thans reeds wordt ter hand genomen, enz. Zal dientengevolge de werving verbeteren in tijd van vrede, in tijd van oorlog staan de visscherij en de binnenvaart grootendeels stil, en wordt een groot contingent varenslieden beschikbaar voor de marine.

Hoe gewenscht de vrijwillige dienstneming zij bij de marine, make men zich daarvan zoo noodig onafhankelijk, *door de zeemilitie uit te breiden*. De tegenwoordige militiewet levert ongeveer 2000 zeemilitiens. Het aanhangige wetsontwerp breidt dit getal uit tot ongeveer 1000 'sjaars d. i. ongeveer 4000 voor den verplichten dienstdienst; het ontwerp vergt bovendien meer diensten van de zeemilitie, om deze tot meer bevaren zeelieden te vormen. Mogen deze maatregelen, bij het steeds toenemend gebrek aan vrijwillig dienende matrozen, alleszins toejuiching verdienen, toch uiten eerbiedig wij het gevoelen, dat zij ons onvoldoende voorkomen om in de behoefte aan bruikbaar oorlogsscheepsvolk te voorzien. In de jaren 1873 en '74 meldden zich ongeveer 1600 man aan voor den dienst bij de zeemilitie: men legde op dien grond in de nieuwe militiewet de faculteit om, zoo noodig, het contingent der zeemilitie zelfs tot 1500 man uit te breiden, zoodat gebrek aan vrijwilligers de vloot nimmer zonder bemanning zal laten. Wijders zouden wij den dienst bij de zeemilitie wenschen uit te breiden tot 6 maanden op schepen binnengaats, daarna nog 6 maanden in zee, met drie herhalingsoefeningen elk van 3 maanden.

Het komt mij voor, dat op dergelijke wijze in de bemanning der ontworpen vloot kan worden voorzien. De voornoemde Commissie van enquête vroeg mede zoodanige wijziging in de militiewet, dat op nieuw aan buitenlands zeevarenden vrijstelling werde geschonken van dienst bij de militie te land, ten bate van de oorlogsvloot.

Kan alleen de *verplichte persoonlijke dienst* het leger redden van een wegstervend verval, *uitbreiding der zeemilitie* strekke, kan het bij gebrek aan vrijwillig dienstneming niet anders, tot bemanning

van de vloot: bij palliatieven en halfheid dreigt de geheele bemanning enkel op papier te blijven bestaan.

Bij mijne voorstellen had ik alleen het beil van den Staat voor oogen, zonder overdreven eerbied voor de publieke opinie, zonder valsch betoog van oorlogsrecht. Met eerbiediging van een ieders opinie, werd ik bij mijne innige overtuiging misdadig in eigen oogen, wanneer ik durfde toegeven, dat wij kunnen volstaan met eene zuiver defensieve (niet-actieve) marine; terwijl ik onzinnig acht bij ons aan den naam van offensieve (actieve) marine, andere denkbeelden te bechten, dan die hierboven zijn ontwikkeld, vooral dat van zeegevechten in eskader, met schepen voor dat doel gebouwd. Onvergeeflijk lichtvaardig ware het, mij te verschuilen achter de phrase „financiële lasten der natie,” waar de toestand onzer geldmiddelen zoo gunstig is, als laatstelijk bleek bij de begrotingsrede van Z.Ex. den Minister van Financiën, waarvan een betrekkelijk zoo gering gedeelte wordt gevergd om onzen welvaart te bestendigen en 's lands behoud op afdoende wijze te verzekeren.

Kan Nederland niet meer als weleer de rol spelen eener zee-mogendheid van den 1^{en} rang, nog is het rijk genoeg om eene marine van den 2^{en} of 3^{en} rang te onderhouden.

Nederland *kan* zich nog immer verdedigen! Moge de zucht naar vrijheid en onafhankelijkheid in Nederland nog even levendig bestaan als vroeger, daarentegen blijkt Nederland sinds den vrede van Utrecht in veel opzichten ontaard van de geestkracht, ontwikkeld door onze vaders in een tachtigjarigen strijd, trots zwaren druk het schitterendst tijdperk geworden van Holland's grootheid, toen Willem van Oranje en Maurits eene krijgsschool oprichtten in Europa, Hooft en Vondel de schoonste laweren vlochten onzer letterkunde, het penseel van een Rembrandt Holland's roem vereeuwigde in schoone kunsten, werktuig- en bouwkundigen als Stevin en Dou de eerste ontwerpen maakten voor groote werken als de doorgraving van Holland op zijn Smalst, de Turfvaart in de Peel en anderen, eerst in deze dagen tot uitvoering gekomen.

Nederland *kan* zich ook nog op zee en aan de kust verdedigen; maar daartoe zijn noodig krachtige weermiddelen. Zoo

min ter zee als te land zijn moed, zelfverloochening en vaderlandsliefde voldoende, om 's lands behoud en welvaart te verzekeren; daartoe is in de eerste plaats noodig een krachtig en voldoende talrijk personeel, vervolgens een deugdelijk materiëel, niet minder, uitvoering der beginselen, gelegd in het Verslag der Commissie voor de Kustverdediging van 1864, die, — thans weder bijna elf jaar geleden, het toen reeds haren plicht rekende, er met de meeste klem bij de Regeering op aan te dringen: „de Zeemacht overeenkomstig de financiële en personeele krachten van het Rijk te ontwikkelen, ten einde, op haar steunende, *zoo lang mogelijk vrede te kunnen bewaren. Immers, de uitgaven en verliezen gedurende een enkel jaar, zelfs gedurende eene enkele maand, waarin oorlog wordt gevoerd, kunnen grooter zijn dan het gansche kapitaal benoodigd tot het daargestellen van eene scheepsmacht, in staat om onze kusten te beveiligen tegen aanrallen van zoodanige Staten, waaraan die scheepsmacht in zee het hoofd zou kunnen bieden*, TEN EINDE ZOO DOENDE DE RAMPEN VAN DEN OORLOG ZOO LANG MOGELIJK VAN DEN VADERLANDSCHEN BODEM VERWIJDERD TE HOUDEN. (1)”

De heer MARINKELLE. Ik bedank den heer De Bas voor de wijze, waarop hij opnieuw mijne redevoering van 12 Maart heeft behandeld. Ik zeg hem dank voor de moeite, die hij zich getroost heeft, en doe hulde aan zijn doorwrochten arbeid. Men behoort den cavalerie-officier dankbaar te zijn dat hij, die zoo veel te doen heeft in zijne speciale betrekking, tijd weet te vinden en lust toont om zich aan eene zoo veelomvattende studie te wijden. Ik verzoek den heer De Bas de vlag, die hij gestreken heeft, voorloopig weder te hijschen. Later zal ik hem nog wel hier ontmoeten; ik hoop dan verder met hem dit punt te kunnen behandelen. Ik reken den heer De Bas onder de gevaarlijke sprekers, want zijn betoogtrant sleept zoo gemakkelijk anderen meê.

De heer JEEKEL verzoekt alleen de conclusie te mogen voorlezen van het door den heer de Casembroot aangehaalde rapport. Die conclusie luidt: „Sinds de toepassing van den stoom op schepen, kan men zich niet meer in staat achten de landing van eene vijandelijke macht te voorkomen.”

(1) Rapport der Commissie tot het herzien der Kustverdediging in 1864. Inleiding § 1.

De VOORZITTER zegt: Met leedwezen doe ik wegens het vergaderde nur het voorstel, thans de beraadslaging te sluiten; met leedwezen, omdat wij dezen avond weder hoogst belangrijke vertoogen hebben gehoord. Wanneer wij in het algemeen op de lezingen van dezen winter terugzien, zullen wij de overtuiging bekomen dat de Vereeniging, zij moge als iedere andere hare gebreken hebben, nut sticht. Moge dit in het volgende werkjaar evenzeer het geval zijn.

De vergadering wordt omstreeks elf ure gesloten.

Het getal leden der Vereeniging werd dien avond met vier vermeerderd.

Namens het Bestuur,

De Secretaris,

F. E. L. A. ABEL.
